HET LAND VAN AALST

tijdschrift van de
heemkundige vereniging
het land van aalst

jaargang XXII - 1970 — nummer 6

Met Omer Wattez op tocht door Schorisse

De «ontdekking» van de Vlaamse Ardennen door Omer Wattez (1), meer dan tachtig jaar geleden, breekt met de tijd in steeds ruimer kring door. Vooral in de Zwalmstreek wordt voornoemd auteur in gedachtenis gehouden (2). Is zijn toeristisch-historisch geweten dan niet de aangewezen gids om ons rond te leiden door zijn eigen geboortedorp, «dat daar ligt in 't diepe, groene, uitgestrekte dal van het schilderachtigste hoekje van Vlaanderen» (3) ?

---

(1) In zijn werk *De Vlaamsche Ardennen* (waarvan de tekst reeds klaarkwam in 1908), Gent 1926-2, dl. II. blz. 35-36, verhaalt O. Wattez hoe hij, twintig jaar tevoren, op een grillige aprildag, met «een jeugdig, aangenaam gezelschap van dames en heeren, waaronder een der toen meest gevierde dichters van Vlaanderen» (Pol De Mont), op het plat dak van het Muziekbergtorentje te Ronse in bewondering heeft gestaan voor het golvende Zuidvlaamse landschap. Dat was het historische moment van de ontdekking der Vlaamse Ardennen : «Daar hebben wij toen ons schoone Vlaamsche land met dien naam gedoopt». In het «Woord vooraf» van datzelfde werk, dl. I, blz iv - v, vernemen we nog dat de pionier der Vlaamse Ardennen deze naam in zijn geschriften voor het eerst heeft gebruikt in een opstel over *Een tochtje door het zuiden van Vlaanderen,* verschenen in het *Nederlandsch Museum,* III,2 (Gent 1889), blz. 69-85; ook beklaagt de auteur er zich over, dat andere schrijvers die nieuwe benaming reeds hebben gebruikt zonder referentie aan zijn vinding.

(2) Zo werd op 22 juni 1958 een Omer Wattez-wandelpad, dat van Zottegem langs de Zwalmvallei naar de Schelde loopt, voor het toerisme opengesteld. En onlangs nog, op 18 oktober 1970, heeft de Vereniging voor Vreemdelingenverkeer van de Zwalmstreek, in samenwerking met het Noordstarfonds, te Munkzwalm een ontmoetingsdag georganiseerd naar aanleiding van de vijfendertigste verjaardag van het overlijden van de «bijna vergeten» toeristische vorser. Daarbij werd aan de oever van de Zwalm een Omer Wattezgedenksteen onthuld, een stuk van 2000 kg., in oude Balegemse steen gekapt door beeldhouwer Marc De Bruyn. In een academische zitting op de zolder van de Zwalmmolen pleitten meerdere bevoegde sprekers voor de toeristische valorisatie van het Zuidvlaamse heuvelland. — Omer Wattez overleed, na een kortstondige ziekte, in zijn woning aan de Kruisdagenlaan te Sint-Lambrechts-Woluwe, op 26 maart 1935, nadat hij zo pas voor de Koninklijke Vlaamse Academie (waarvan hij sinds 1905 lid was) het levensbericht had opgesteld van zijn jeugdvriend en streekgenoot Isidoor Teirlinck (Zegelsem, ° 2.1.1851, † Brussel 25.6.1934). Op 29 maart, op het eigen uur dat de nieuwe eerste minister Paul Van Zeeland in de Kamer lezing gaf van zijn regeringsverklaring over de devaluatie van de Belgische munt (met 25 à 30 procent), werd Wattez ten grave gedragen. Vóór het sterfhuis bracht Toussaint Van Boelare, voorzitter van de Academie, in aanwezigheid van vele letterkundigen en kunstenaars (waaronder A. Vermeylen, J. Van Mierlo, J. Eeckhout, J. Grauls, A. Hans, J. Muls, L. Van Puyvelde) een korte rouwhulde. Na de lijkdienst in de Sint-Hendricuskerk werd het stoffelijk overschot naar het kerkhof van Schaarbeek overgebracht (zie *De Standaard,* 28 en 30 april 1935, 21 oktober 1970).

(3) O. WATTEZ, *De Vlaamsche Ardennen,* dl. II, blz. 76.

Schorisse heeft een rijk verleden, dat nog onvoldoende is opgediept (4). En het bezit prachtige mogelijkheden voor de toekomst, vooral door het opkomen van het «rustige toerisme» (5). Maar heden ten dage verkommert het nog tussen de sluimerende heugenis van wat het eertijds was en het ongerepte vermoeden van wat het worden kan. Met een bevolkingscijfer van 1621 (in 1969) haalt het nog amper de helft van zijn aantal inwoners uit de jaren 1830 en bereikt het zelfs niet het tienjaarlijks gemiddelde van de periode 1566-1575 (6). Ontoereikende werkgelegenheid ter plaatse en minieme rendabiliteit der kleine landbouwbedrijven dreven de jongelui naar economisch meer bevoorrechte gebieden. Dat alles is echter geen reden tot zwartkijkerij. Als de voortekenen niet bedriegen (en de vele buitenverblijfjes vallen daaronder), kan Schorisse, zelfs op korte termijn, veel van zijn vroegere aantrekkingskracht terugwinnen. Bij een wandelrit langs de meest pittoreske hoekjes van dat hartje der Vlaamse Ardennen zal een ieder, die ook maar enige zin voor natuurpracht bezit, een weldoende schoonheidsontroering beleven.

Langs de Berg Stene, aan *'t Zwaantje,* dalen we van de weg Oudenaarde-Geraardsbergen af naar de kerk (a) van Schorisse (7). Met haar laat-gothische toren van 1538 rijst ze voor onze ogen in de ringvormige vallei van de Molenbeek, vlak bij het Sint-Amandsgoed dat destijds behoorde aan de gelijknamige abdij van Elnone, aan de Scarpe in Noord-Frankrijk. Platgebrand door de geuzen in 1579, was ze omstreeks 1625 in de vorige staat hersteld. Tijdens de tweede helft van de 18e eeuw heeft men eerst het koor en naderhand het schip nieuw opgebouwd (driesoor-

---

(4) Voor Wattez zelf was het een diepe ontgoocheling (aldus zijn verklaring aan de heer J. Goeffers, toenmalig schoolhoofd te Schorisse) dat zijn speurwerk naar publicaties over het verleden van zijn geboortedorp (zie *t.a.p.*, blz. 68-74) zo weinig had opgeleverd. Naar verluidt, hadden FR. DE POTTER en J. BROECKAERT voor hun *Geschiedenis van de gemeenten der Provincie Oost-Vlaanderen* ook de studie over Schorisse reeds voltooid, maar het handschrift werd vernietigd door de brand van Dendermonde in 1914. In 1950 nog vonden we in de systematische catalogus van de Universiteitsbibliotheek te Gent slechts vier steekkaarten (van eerder onbelangrijke documenten) over de lokale geschiedenis van onze gemeente. Sindsdien is de alom groeiende belangstelling voor het eigen verleden ook Schorisse ten goede gekomen. Lager in de onderhavige studie zullen we enkele losse bijdragen van diverse auteurs kunnen vermelden. Zelf publiceerden we in de *Jaarboeken van de Zottegemse Culturele Kring* (JZCK) een aantal artikelen over ons geboortedorp. Maar omvangrijke archiefbronnen (te Ronse, Gent, Brussel, Oudenaarde, Mechelen, Aalst, Rijsel en elders) dienen nog ijverig te worden uitgepluisd vooraleer men kan denken aan de publicatie van een ietwat overzichtelijke monografie over de geschiedenis van Schorisse.

(5) Zie J. VERROKEN, *Het onbekende Maarke-gebied,* in *De Ronsenaar,* 30 augustus 1970, blz. 24.

(6) Zie het minutieuze werk van J. DE BROUWER, *Demografische evolutie van het Land van Aalst, 1570-1800,* Brussel 1968, blz. 80. Volgens de auteur telde Schorisse in de periode 1566-1575 gemiddeld 1625 inwoners. Tevoren had C. DE RAMMELAERE, een ietwat lager cijfer (1590) voorgesteld: vgl. *De bevolkingsevolutie in het Land van Schorisse* (1569-1796), in *Bijdragen tot de geschiedenis van het platteland in Vlaanderen* (Oostvlaams Verbond van de Kringen voor Geschiedenis, Voorlichtingsreeks nr. 25), Gent 1960, blz. 18.

(7) Zie ons artikel *De Kerk van Schorisse,* in *JZCK* 1953-1954, blz. 25-73; *t.a.p.* 1954-1955, blz. 65-135; *t.a.p.* 1955-1956, blz. 17-35.

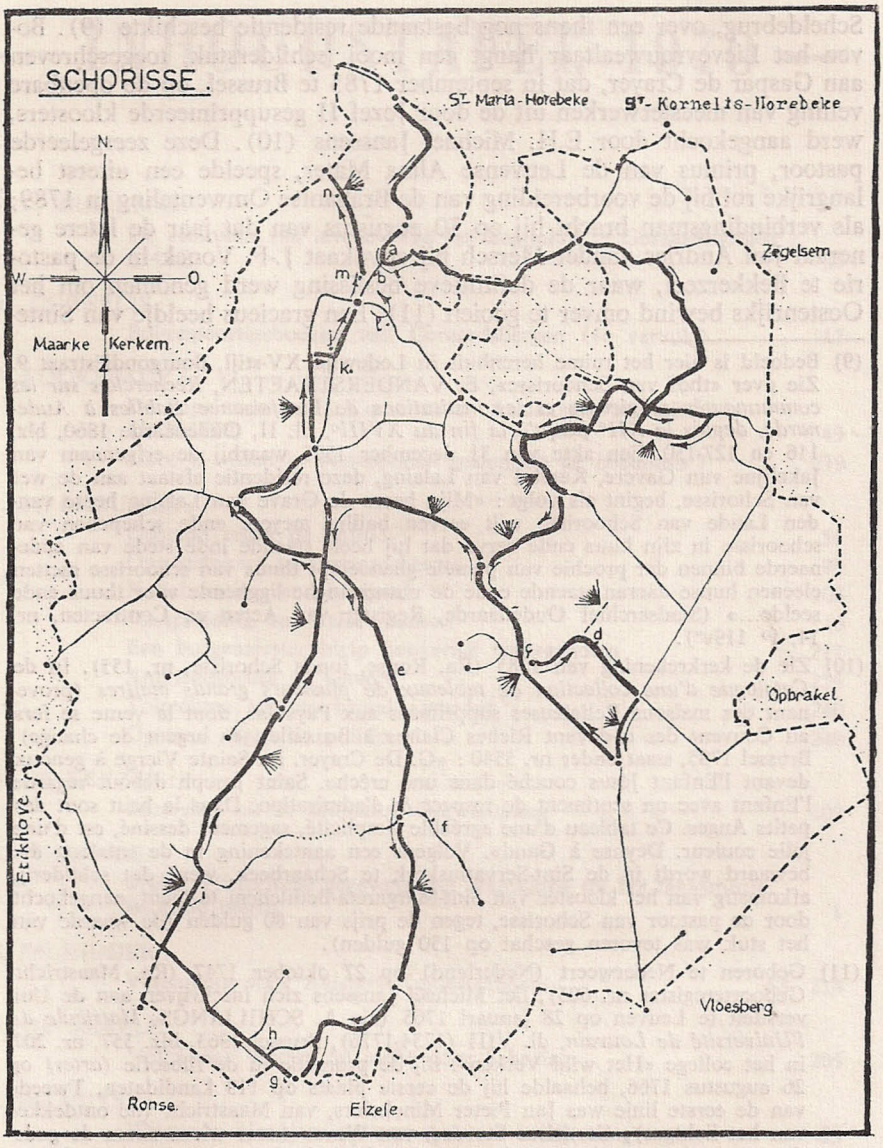

tige kerkramen). De razernij van de beeldstormers kunnen we nog aflezen van de verkapte figuurtjes die de fijn bewerkte stenen doopvont sierden (8). Een grafzerk herinnert ons nog aan de edele slotvrouwe, Jakelijne van Gavere, overleden in 1505, die ook te Oudenaarde, aan de

(8) Vgl. G. VANDE VYVERE, *Essai sur les fonts baptismaux remarquables des environs d'Audenarde et de Grammont*, in *Bull. des Commissions royales d'art et d'archéologie*, jg. X (1871), blz. 237-238 en schets VII.

Scheldebrug, over een thans nog bestaande residentie beschikte (9). Boven het Lievevrouwealtaar hangt een mooi schilderstuk, toegeschreven aan Gaspar de Crayer, dat in september 1785 te Brussel, op de openbare veiling van meesterwerken uit de door Jozef II gesupprimeerde kloosters, werd aangekocht door E.H. Michael Janssens (10). Deze zeergeleerde pastoor, primus van de Leuvense Alma Mater, speelde een uiterst belangrijke rol bij de voorbereiding van de Brabantse Omwenteling in 1789; als verbindingsman bracht hij op 30 augustus van dat jaar de latere generaal Jan Andries vander Mersch bij advokaat J.-F. Vonck in de pastorie te Bekkerzeel, waar de definitieve beslissing werd genomen om het Oostenrijks bewind omver te gooien (11). Een gracieus beeldje van Sinte-

(9) Bedoeld is hier het ruime herenhuis in Lodewijk XV-stijl, Bourgondiëstraat 9. Zie over «thof van Schoorisse», E. VANDERSTRAETEN, *Recherches sur les communautés religieuses et les institutions de bienfaisance établies à Audenarde, depuis le XIIe jusqu'à la fin du XVIIIe*, dl. II, Oudenaarde 1860, blz. 116 en 127-130. Een akte van 31 december 1523 waarbij de erfgenaam van Jakelijne van Gavere, Karel I van Lalaing, deze residentie afstaat aan de wet van Schorisse, begint als volgt : «Mijn heere de Grave van Lalaing heere vanden Lande van Schoorisse wilt eerven bailliu meyere ende schepenen van schoorisse in zijn huus ende eerve dat hij heeft staende inde stede van audenaerde binnen der prochie van pamele ghenoempt thuus van schoorisse metten cleenen huuse daeran staende ende de uutneminghe ligghende voor thuus ande scelde...» (Stadsarchief Oudenaarde, Register van Acten en Contracten, nr. 14, f° 119v°).

(10) Zie de kerkrekening van 1785 (Ra. Ronse, fonds Schorisse, nr. 155). In de *Catalogue d'une collection de tableaux de plusieurs grands maîtres* (provenant des maisons Religieuses supprimées aux Pays-Bas, dont la vente se fera au Couvent des ci-devant Riches Claires à Bruxelles, en argent de change), Brussel 1785, staat onder nr. 5540 : «G. De Crayer. La Sainte Vierge à genoux devant l'Enfant Jésus couché dans une crêche. Saint Joseph debout regarde l'Enfant avec un sentiment de respect & d'admiration. Dans le haut sont des petits Anges. Ce tableau d'une agréable simplicité, sagement dessiné, est d'une jolie couleur. Deynse à Gand». Volgens een aantekening in de cataloog die bewaard wordt in de Sint-Servatiuskerk te Schaarbeek, werd dat schilderij, afkomstig van het klooster van Sint-Margareta-Bethlehem te Gent, aangekocht door de pastoor van Schorisse, tegen de prijs van 80 gulden (de waarde van het stuk was tevoren geschat op 150 gulden).

(11) Geboren te Nederweert (Nederland) op 27 oktober 1747 (Ra. Maastricht, Geboorteregister nr. 603), liet Michaël Janssens zich inschrijven aan de Universiteit te Leuven op 28 januari 1765 (zie A. SCHILLINGS, *Matricule de l'Université de Louvain*, dl. VIII (1734-1776), Brussel 1963, blz. 357, nr. 207, in het college «Het wild Verken». Bij de promotie in de filosofie *(artes)* op 26 augustus 1766, behaalde hij de eerste plaats op 119 kandidaten. Tweede van de eerste linie was Jan Pieter Minckelers, van Maastricht (de ontdekker van het lichtgas); Cornelius Stevens, van Waver (naar wiens naam de godsdienstige sekte van de stevenisten genoemd werd), kwam als 7e uit de kamp. Tot dezelfde promotie behoorde ook Hiëronymus Benedictus Vonck, van Baardegem, broer van Jan-Frans, als 7e van de tweede linie (Universiteitsbibliotheek te Leuven, Register der promoties in de artes, dl. III, f° 44). Op 17 mei 1774 behaalde M. Janssens de graad van licentiaat in de theologie. Hij doceerde gedurende 4 jaar aan het Aartsbisschoppelijk Seminarie te Mechelen en in 1777 werd hij benoemd tot pastoor van Schorisse, waar hij op 1 mei 1797 overleed. — Volgens D.-J. VANDER MEERSCH, *Audenaersche Drukpers 1479-1830*, Oudenaarde 1864, blz. 182, nr. 272, was hij «een heethoofdige en invloedhebbend patriot, van groot aenzien bij zijne parochianen». Voor meer gegevens over zijn activiteit tijdens de Brabantse Omwenteling en de daarop volgende maanden, zie o.a. J.-F. VONCK, *Naerdere onzeydige aenmerkingen...*, Rijsel 1792-2, blz. 82, noot 35; MS van Vonck over de ge-

Margriete doet ons denken aan een oud passantenhuis, in 1416 gesticht door Arnold VI van Gavere, de welgegoede heer van Schorisse, en zijn echtgenote, Isabelle van Gistel. Dat hospitaal stond op een honderdtal meter van de kerk (12). Tijdens het Franse bewind, de 9e vendémiaire VII, werd het verbeurd verklaard en voor 56.700 fr. verkocht aan François Vispoel, voorzitter van de rechtbank te Gent (13). In het vroegere centrale gebouw van dat hospitaal, toendertijd herberg *In 't oud clooster* (b), werd op 9 februari 1857 Omer Wattez geboren (14).

Een oude boerderij, *De Wante,* juist beneden de kerk, werd in 1858 door de Zusters van de H.-Vincentius a Paulo van Deftinge verbouwd tot een kloosterschool (15). Gedurende 110 jaar verstrekten die religieuzen daar onderwijs (aan 375 kinderen, in 1882) en in 1891 openden ze bovendien een liefdadigheidsgesticht (16). De vrije meisjesschool met haar kleuterafdeling wordt thans bezocht door 123 leerlingen. Over de beek

---

schiedenis van de Brabantse omwenteling, Kon. Bibl. Brussel, cod. 19648, in *Geheime Correspondenz Jozefs II. mit seinem Minister in den Oesterreichischen Niederlanden Ferdinand Grafen Trauttmansdorff 1787-1789* (uitg. H. Schlitter), Wenen 1902 (noot. blz. 699-720); E. DISCAILLES, *Hommes et choses de la Révolution brabançonne. Un chanoine démocrate sécrétaire du général Vander Mersch,* in *Rev. de Belgique,* XIX (1887), dl. 56, blz. 331 en dl. 57, blz. 80-82; TH. JUSTE, *La Révolution brabançonne* (1789), Brussel s.a., blz. 256; S. TASSIER, *Les démocrates belges de 1789. Etude sur le Vonckisme et la Révolution brabançonne,* Brussel 1930, blz. 138-141, 154, 306.

(12) Zie ons artikel *Het Sint-Margrietehospitaal te Schorisse. Bronnenstudie* in *JZCK 1956-1957,* blz. 18-25. Het archief van dat passantenhuis bevindt zich in het Rijksarchief (= Ra.) te Ronse; zie de inventaris nr. 22.

(13) Ra. Gent, Departement van de Schelde, register met de verkoop processenverbaal, nr. 1348. Zie de inventaris uitgegeven door C. Vanden Hautte, Tongeren 1932, blz 71-76 (Vente des biens nationaux).

(14) In de oude kerkregisters van Schorisse (1621-1796) is de familienaam Wattez niet te vinden. Op het einde van het Frans bewind kwam Louis Deodatus Watté (° Nederbrakel 22.10.1792), met zijn echtgenote Amelie Ghijs, zich als broodbakker vestigen te Schorisse. Hun derde zoon, Camillus (° 26.4.1822) huwde met Perpetua Vandermeynsbruggen, van Everbeek. Het eerste kind van dit laatste echtpaar, de latere auteur, kreeg als voornamen : Louis (de grootvader was peter), Homère (in het doopregister : Homerus). Waarom deze laatste voornaam naderhand Omer werd gespeld en meteen de voorrang kreeg op de eerste, is ons niet bekend. — Te Nederbrakel komt de familienaam Watté voor het eerst voor in 1662, in de huwelijksakte van Joanna Bettesone (van Nederbrakel) met Karel Watté (de geboorteplaats van deze laatste wordt niet vermeld). Naderhand vinden we in de parochieregisters ook de schrijfwijze Wattez (sinds 1698) en Wattée (sinds 1726).

(15) Zie [J. DE CLERCQ], *Gods Vinger in Gods «Wante» of het ontstaan en vijftigjarig bestaan van het klooster te Schoorisse,* Antwerpen 1909; M. DE MEULEMEESTER, *De Congregatie van de Zusters van St. Vincentius te Deftinge,* Leuven 1952. — Misschien is «De Wante» oorspronkelijk een herbergnaam. Zie Ra. Ronse, fonds Schorisse, nr. 274, register van erfenissen (1775-1791), f° 110 r° (van audts geoctroyeerde ende gepriviligeerde herberge) en 146 v°; Ra. Gent, Kasselrij Aalst, nr. 403 (Herbergen in het Land van Aalst, Schorisse 1774, nr. 3). In 1682 verschafte Joos Keerstock, tavernier aldaar, logies aan 6 compagnies Engelse infanterie op doortocht naar Aat, onder het bevel van kolonel Don Diego de Porter (Ra. Ronse, fonds Schorisse, nr. 115).

(16) Pastoriearchief Schorisse, Liber memorialis ab anno 1865.

komen we op het Foreest, een wijk van Sint-Maria-Horebeke, die als een reuzenklauw de noordergrens van Schorisse dóór-grijpt. We slaan links af naar de Beekkant, volgen een eindje de weg naar het Holland (terwijl we onze ogen de kost geven) en langs de Ganzenberg met zijn bekoorlijke glooiingen komen we, op de hoogte, aan de Omer Wattezstraat. Hier maken we een rondritje dat ons ee nonvergetlijk vergezicht bijbrengt, eerst op Louise-Marie met de Muziekberg als achtergrond, en vervolgens op Nukerke en de overkant van de Scheldevallei, over de heuvelrug van Kerkhem heen die uit het unieke gebied van de Maarkebeek opduikt.

Met een forse druk op de voetrem wagen we ons in de holle weg naar de diepte aan de voet van de Steenbeekberg, waarop zic hin 1970 voor 't eerst de Ronde van Vlaanderen naar boven sleurde. De helling laten we liefst links liggen... en langs de Rijststraat (een gans nieuw panorama !) toeren we naar de herberg *'t Boschgat* (c). Eertijds lag deze herberg inderdaad aan de ingang van het uitgestrekte Bosterijst (17), dat in 1571, met een oppervlakte van 320 ha, meer dan een vierde van het grondgebied van Schorisse (1231 ha) bedekte (18), maar thans bijna volledig is gerooid. We rijden nu rechts naar boven tot aan de eerstvolgende kromming van de weg. Wie hier even halt durft maken om een paar honderd meter langs de aardeweg naar het Rijsteveld te wandelen, zal zich beloond zien met een van de mooiste vergezichten van gans Zuid-Vlaanderen. Verder langs de Arthur Odevaertstraat komen we voorbij een graanmaalderij (d) die in 1916 werd gebouwd ter vervanging van de aloude Rijstmolen (19) (in 1914 door Duitse soldaten neergehaald). Zo bereiken we op meer dan 115 m. boven de zeespiegel de twee grootste hofsteden van Schorisse, wijduitgestrekt naar de beboste hellingen van D'Hoppe. Wie over voldoende tijd beschikt, kan van hieruit een tripje maken door het woud en zich fijntjes restaureren in het *Roman House,* het oud-station van Vloesbergbos dat in een riant toerisme-oord is omgeschapen. Langs de Tjaaf keren we terug naar de café *'t Boschgat.* Op de voormuur lezen we de gedenkplaat van een neergeschoten verzetsman (20) en daarna blijven we, met de blik naar het zuidwesten,

---

(17) Ra. Gent, fonds Kasselrij Aalst, nr. 403 (Schorisse 1774, nr. 6 : «van immemoriale tijden herberge ende gewesen brauwerije»); Ra. Ronse, fonds Schorisse, nr. 274 f° 246 r° - 247 r°.

(18) Stadsarchief Gent, Kohieren van de 20e penning, nr. 83/297 (Schorisse 1571), f° 92 v°.

(19) Over de molens van Schorisse, zie de aritkelenreeks J. VANDEPUTTE, *De molens der Vlaamse Ardennen,* in het weekblad *De Ronsenaar,* 1960-1961; vgl. de *Inventaris van de wind- en watermolens in de provincie Oostvlaanderen naar gegevens van het Archief van het Kadaster,* 3e afl. (Arrondissementen Oudenaarde en Sint-Niklaas), in *Kultureel Jaarboek van de Provincie Oostvlaanderen,* XVI (1962), dl. II, Gent 1963, blz. 80-84. — In het begin van de maand september 1914 kwamen enkele soldaten van de voorhoede van het Duitse leger (dat oprukte van Nederbrakel naar Ronse) naar de Rizoi- of Rijstmolen gereden en legden dynamietpatronen onder de eiken molenbalken welke op zware steenblokken rustten. Ook de Toepmolen te Nederbrakel werd toendertijd neergeschoten. Door dat optreden wilden de invallers verhinderen dat met de stand van de molenwieken militaire inlichtingen zouden doorgeseind worden.

(20) Arthur Odevaert, gefusilleerd te Oostakker, op 24 augustus 1944.

mijmeren over de gebeurtenissen die zich afspeelden in 1788, toen Schorisse het brandpunt vormde van de opstand der keizersgezinde boeren tegen de Staten van Vlaanderen. De voornoemde herberg was een broeinest van dat oproer dat zelfs de stad Oudenaarde ernstig verontrustte en eerst door de aankomst van een aanzienlijke troepenmacht, waaronder het regiment van Vierset (te Oudenaarde op 12 september), kon worden gedempt (21).

Langs de Kapperij zinken we af naar de Kruisstraat waar *Moeder Stiene* (22) nog altijd de dorstigen lafenis brengt, om vervolgens langs de Vijverbeekstraat — met de oude hoeve van de abdij van Ename (e): bekijk de twee schilden boven de ingang (23), het ene van de abdij en het andere van de laatste abt, graaf de Locquenghien — andermaal op te klimmen, nu naar de Annoven. We passeren op een boogscheut van de hoeve (f) van M. Roman, wiens oudovergrootoom, Jan-Baptiste Roman, het kopstuk is geweest van de boerenopstand in 1788. Op de Annoven rijden we langs de kapel van Onze-Lieve-Vrouw van de zeven weeën (24) en bereiken zo de Aatse heerweg, vlak bij het kasteel van de Piere (g), op de grens van Vlaandere nen Henegouwen. Aan de overzijde van die heerweg lag desitjds het Sint-Pietershout (waar men vele overblijfselen van de Gallo-Romeinse beschaving heeft ontdekt); het maakte deel uit van de onoverzienbare Koekamerbossen (waarop het dierenepos Reinaard de Vos een toespeling maakt), die eeuwenlang misdadigers, rovers, vagebonden of geuzen een toevluchtsoord of schuilplaats

---

(21) Zie ons artikel over *De boerenopstand te Schorisse in 1788,* in *JZCK 1951-1952,* blz. 67-96. De bron die aldaar onder punt C vermeld staat (blz. 69), vonden we terug in A. BOTERDAELE, *Nos Ardennes Flamandes,* Gent 1912, blz. 124-127. Eerst na de publikatie van het bovenvermeld artikel kregen we, door toedoen van Prof. J. Buntinx, conservator van het Rijksarchief te Gent, inzage van het lijvig dossier (met veel pittige bijzonderheden) van het proces dat tegen de leiders van die boerenopstand werd ingespannen (fonds Raad van Vlaanderen, nrs. 8802 en 8803).

(22) In Oudenaardse burgerkringen staat Schorisse thans nog bekend als het «Land van Moeder Stiene». Het oudste bevolkingsregister van Schorisse (1847-1857) vermeldt op de Langestraat nr. 33 een herberg die wordt uitgebaat door Louis Spileers en zijn echtgenote Christina Dewolf (° Ronse). Of de herbergnaam «Moeder Stiene» op deze laatste figuur betrekking heeft, konden we niet met zekerheid achterhalen. — Terloops willen we er hier op wijzen dat I. TEIRLINCK, *Zuid-Oostvlaandersch Idioticon,* dl. III (R - einde), Gent 1922, blz. 379b, als spotnaam voor de Schorissenaren aangeeft: *«De Mains(ch)e' van Oes:* zij zeggen *oes* ipvl. *ons».*

(23) Die hoeve wordt thans uitgebaat door A. De Zaeytijdt-Notebaert. Vgl. ons artikel *Genealogie van de familie De Meulemeester te Schorisse,* in *JZCK 1964-'65-'66-'67,* blz. 43, voetnoot 10.

(24) Op een gedenksteen boven de ingang van de grote kapel, in neogotieke stijl, lezen we: «Fr. Verschelden-Cassyas te Ronse heeft deze 8 kapellen ter eere van O. L. Vrouw doen bouwen uit dankbaarheid voor zijne bekomene genezing 1901». In dat jaar werden inderdaad de zeven kleine kapelletjes ingehuldigd. Met de afbeeldingen van de zeven weeën vertrok men processiegewijs aan het kasteel van de Piere naar de Annoven toe, waar het toen, volgens het verslag van ooggetuigen, «ne schrik van 't volk» was. De grote kapel was reeds enkele jaren tevoren opgebouwd. Elk jaar nog, op de zondag na 15 september, wordt een parochiale bedevaart gehouden naar dat heiligdom.

boden (25). Een eind verderop langs de heerweg, in de richting van Oudenaarde, stond in het begin van deze eeuw een aloude «geoctroyeerde hostelrije», *De Swaene* (h), die vooral tijdens de relletjes op de Koekamer in 1726 (gewapende boeren verjoegen de deurwaarders ofte maelghelders) in de kijker kwam te staan (26).

Aan het Wolfgat (op een paar km. van de Boekzitting op de Muziekberg) slaan we de terugweg naar Schorisse in. Op de plaats waar eenmaal de bekende Koekamer- of Goudbergmolen (i) samen met zijn broertjes op de Rijst en de Bossenare (Etikhove) het luchtruim doormaalde, ontplooit zich voor onze ogen het grijze verschiet van een onafzienbaar landschap. Aan de Gielestraat bekijken we even «het toonbeeld van een hoeve uit het Zuiden van Vlaanderen» (27), na een brand in 1851 nieuw opgebouwd door Petrus De Meulemeester, die op 30 oktober 1830 tot eerste burgemeester van Schorisse was verkozen. Zijn oudste zoon, Petrus-Ludovicus, vertrok als eerste missionaris (28) van Schorisse in 1845 naar Maryland (U.S.A.) en zijn kleinzoon, Ernest (29), maakte zich hoogst verdienstelijk als medestichter (met pater E. Van Hencxthoven) van de kapelhoeven in de nieuwe Kwango-missie (Belgisch Kongo, 1893).

De afrit langs de Ronse- en de Langestraat stemt onwillekeurig tot mediterende droom-stilte, wanneer de reeds doorkruiste glooiingen nu voor ons de revue passeren en ook een stukje landschap rond het Kerkhemnestje al onze aandacht trekt. We kunnen niet nalaten nog even af te dalen langs de Netenstraat naar de vlakte van het Kromhof, waar ons een nieuwe verrassing wacht : de stugge Heidehelling die zich voor ons opdoet, is zo imposant, dat we ons in een Zwitsers landschap verplaatst wanen. Op de Bovestraat blikken we over de kerk van Maarke (waarvan de toren die van Schorisse tot model zou hebben gediend) naar het massief van de Edelareberg en zo belanden we bij de meer prozaïsche gemeenteschool (met thans 60 leerlingen), opgericht tijdens de Nederland-

---

(25) Zie A. BOTERDAELE, *t.a.p.*, blz. 241-150. Vgl. *Le polyptique illustré dit «Veil Rentier» de Messire Jehan de Pamele-Audenarde (vers 1275)*, uitg. L. Verriest, Brussel 1950, blz. LIX. In dit laatste werk f° 8 v° - 9 v°, vinden we meerdere geromaniseerde toponiemen van Schorisse, b.v. Coucambre, Stocoit, Ruedekin, Houve, Riemere, Honte, Rist, Stienufle, Berghe, Hede. — Terloops willen we er hier op wijzen dat Schorisse volledig boven de taalgrens ligt. Zie S. DE LANGE, *De taalgrens tussen Oost-Vlaanderen en Henegouwen, Het taalgebruik te Schorisse*, in *Hand. van de Geschied- en Oudheidk. Kring van Oudenaarde*, dl. XVI, afl. 2, Oudenaarde 1969, blz. 188-227.

(26) Zie Ra. Gent, fonds Kasselrij Aalst, nr. 403 (Schorisse 1774, nr. 8); ons artikel *Relletjes op de Koekamer te Schorisse in 1726*, in *JZCK 1952-1953*, blz. 97-117.

(27) O. WATTEZ, *De Vlaamsche Ardennen*, dl. II, blz. 77.

(28) Zie ons artikel *Schorisse zendt zijn zonen*, in *JZCK 1961-1962*, blz. 35-37.

(29) Zie ons artikel *Genealogie...*, blz. 45; de tijdschriften *Précis Historiques, De Bode van het H. Hart van Jezus, Mouvement des Missions catholiques au Congo, Die katholische Missionen, Missions Belges de la Compagnie de Jésus* (uit de jaren 1893-1913); E. LAVEILLE *L'Evangile au centre de l'Afrique*, Leuven 1926; K. SCHOETERS, *Konflikt in Kongo*, Brussel s.a.; *Annales Parlementaires de Belgique (1911-1912), Chambre des Représentants*, dl. I, Brussel 1912, blz. 158 en vooral de brieven van pater Ernest De Meulemeester, Jezuïetenarchief (Jesu-residentie), Steenweg op Haacht 8, Brussel.

se overheersing. Daar, bij zijn oom, meester Leonard Eeckhout (1851-1882), gehuwd met Melanie Wattez, genoot de auteur der *Vlaamsche Ardennen* zijn eerste onderricht; daar fungeerde hij tevens als hulponderwijzer, van 1876 tot 1880, vóór zijn benoeming tot gemeenteonderwijzer te Heurne; daar werd door zijn toedoen, in 1930, een Openbare School- en Volksboekerij opgericht die zijn naam draagt.

We bevinden ons thans op enkele passen van de Kasteelplaats (thans voetbalterrein van F.C. Schorisse). Eertijds stond daar, omgeven met een brede walgracht, de «met reusachtige torens geflankeerde» burcht (k), opgebouwd in de eerste helft van de 13e eeuw (30). De heren van Schorisse, uit het huis van Gavere (wier blazoen nu nog het gemeentewapen siert) (31), speelden een belangrijke rol in de geschiedenis van Vlaanderen, vooral tijden de 14e eeuw. Jan II nam deel aan de Guldensporenslag, stelde zich borg bij de voorlopige vrijlating van graaf Gwijde van Dampierre (1303) en als gevolmachtigd onderhandelaar, samen met Geraard van Zottegem, Jan van Cuyck en Geraard de Moor, begaf hij zich naar Parijs om daar met de gezanten van de Franse koning een vredesverdrag op te stellen dat in juni 1305 werd afgekondgd (32). In 1384 wist Arnold V, dank zij een krijgslist, ten voordele van Philips de Stoute Oudenaarde te heroveren op de Gentenaars, die een jaar tevoren het slot van Schorisse hadden «overrompelt, geplundert ende verbrant» (33). Door Lodewijk van Male tot vrijheer verheven, deed hij (en zijn opvol-

---

(30) Over dat kasteel en de heren van Schorisse ui thet huis van Gavere, zie A. BOTERDAELE, *t.a.p.*, blz. 115-124; Graaf G. DE LIEDEKERKE,*La seigneurie d'Escornaix (Schorisse) du XIIe au XVIe siècle,* in *Handelingen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Oudenaarde,* feestnummer 1956, blz. 98-125.

(31) *T.a.p.*, blz. 105 : «Van goud, met dubbele streep-binnenzoom van sinopel, gelelied binnen en buiten, met keper van keel over het geheel». Zie ook G. DEMAY, *Inventaire des sceaux de la Flandre,* dl. I, Parijs 1873, blz. 117-118; Vicomte DE GHELLINCK VAERNEWYCK, *Sceaux et armoiries des Villes, Communes, Echevinages, Châtellenies, Métiers et Seigneuries de la Flandre ancienne et moderne,* Parijs 1935, blz. 8-13, 327-328; J. MELKENBEECK, *De Gemeentewapens van het Land van Aalst,* in *Het Land van Aalst,* jg. 6 (1954), blz. 190-208, 228-253, 283-306, 333-357. Om de sporen van het feodale stelsel uit te wissen, moesten onze steden en dorpen in 1795, conform de decreten van de eerste Franse republiek, aan hun traditionele onderscheidingstekenen verzaken. Van de Hoge Raad van Adel verkreeg Schorisse in 1818 een nieuw gemeenetwapen : «van azuur, beladen met een hand van goud, houdende een olijftak van hetzelfde». Op 11 september 1845 vroeg de gemeenteraad, overeenkomstig een Koninklijk Besluit van 6 februari 1837, de bevestiging van dat wapenteken. In het antwoord van de overheid wordt gewezen op het bestaan van het aloude blazoen der heren van Schorisse. De raadsleden, in zitting van 3 oktober 1846, bekennen hun volslagen onwetendheid dienaangaande en vragen aan Zijne Majesteit het teken dat zulke historische herinneringen oproept, als gemeentewapen te mogen voeren. Die vergunning wordt hun verleend op 16 februari 1847.

(32) Over de gebeurtenissen die tot het Verdrag van Athis-sur-Orge (1305) hebben geleid, vgl. TH. LUYCKX, *Het grafelijk geslacht Dampierre en zijn strijd tegen Filips de Schone* (keurreeks Davidsfonds nr. 47), Leuven 1952, blz. 189-227.

(33) Zie E.F. VAN CAUWENBERGHE, *Letters sur l'histoire d'Audenarde,* Oudenaarde 1847, blz. 123-127.

gers) zijn gezag gelden over het Land en de Baronie van Schorisse, een soort prefusie van dorpen waartoe, naast de hoofdplaats, ook Mater, Zegelsem, Sint-Kornelis-Horebeke, Rozebeke, Sint-Blasius-Boekel en Welden behoorden. Eeuwenlang lag ook Sint-Maria-Horebeke binnen het rechtsgebied van de baron (34). Het slot van Schorisse kwam achtereenvolgens in het bezit van de adellijke families van Lalaing (35), Berlaimont en Egmont. In de tweede helft van de 19e eeuw bleef van het totala vervallen kasteel een puinhoop over, die de schoolgaande kinderen een welkom

---

(34) Vóór de Franse Revolutie was het Land van Schorisse, evenals dat van Gavere, Zottegem, Rode en Boelare, een der vijf leden of roeden (rechtsgebieden) van het Land van Aalst. Het ligt niet in onze bedoeling hiermee een afsluitend antwoord te geven op de oude twistvraag (vgl. SANDERUS, *Flandria Illustrata,* dl. II, Keulen 1644, blz. 504 en 527) naar de preciese uitgestrektheid van die baronie, waartoe nog meerdere andere heerlijkheden behoorden, o.a. te Sint-Maria-Lierde, Nederbrakel, Sint-Denijs-Boekel, Michelbeke, Elst, Sint-Maria-Horebeke. — Meermaals wordt ook dit laatste dorp onder de «prochies» van de baronie geteld (zie b.v. FR. DE POTTER en J. BROECKAERT, *Geschiedenis der stad Aalst,* dl. I, Gent 1873 *(Geschiedenis van de gemeenten der Provincie Oost-Vlaanderen,* reeks VII), blz. 44-45; J. VAN OVERSTRAETEN, *Het Land van Aalst,* in *Het Land van Aalst,* I (1949), blz. 4; DE GHELLINCK VAERNEWYCK, *t.a.p.,* blz. 327; J. MELKENBEECK, *t.a.p.,* blz. 340 (vgl. blz. 337 !); de kaart van het Land van Aalst in SANDERUS, *t.a.p.,* blz. 506-507. Met deze laatste auteur zijn we eerder van oordeel dat de heer van Schorisse over Sint-Maria-Horebeke heerste onder een andere titel dan als baron van Schorisse. Die mening berust onder meer op het *Denombrement der Baronie van Schoorisse* (1456) *en der Heerlijkheid van Sinte-Maria-Hoorebeke* (1586), in *Handel. van de Geschied- en Oudheidk. Kring van Audenaerde,* dl. III, 1910-1911, blz. 253-270, op een oud Leenbouck vanden Lande van Schoorisse (1640), Ra. Ronse, fonds Schorisse, nr. 11, en inzonderheid op het testament van Arnold VI van Gavere (1416) waarbij deze het Land van Schorisse overdraagt aan zijn oudste zoon, Arnold, terwijl zijn zesde zoon, Roger, door erfenis Sint-Maria-Horebeke verkrijgt (Stadsarchief Gent, reeks 333, Staten van goederen, nr. 16, f° 75 r° - 76 r°). Na het overlijden van Marie van der Gracht, weduwe van Roger van Gavere (Geraardsbergen 5.12.1481), kwam Sint-Maria-Horebeke terug onder de rechtsmacht van de heren van Schorisse. — Dat Welden ook een domein van een andere heer omvatte, kunnen we geredelijk aannemen, te meer dat er in de oude dekenale visitaties (Ra. Gent, fonds Bisdom, M 14) spraak is van twee meiers in deze parochie; vgl. de prochierekening van 1707 die gewaagt van de «prochien vanden Lande van Schoorisse ende Welden» (Ra. Ronse, fonds Schorisse, nr. 70). — Waar men Elst zonder meer als toebehorend tot de baronie van Schorisse aangeeft (bv. DE GHELLINCK VAERNEWYCK, *t.a.p.,* blz. 327; J. MELKENBEECK, *t.a.p.,* blz. 240), steunt men ons inziens op losse gronden.

(35) We mogen hier terloops verwijzen naar A. BOTERDAELE, *t.a.p.,* blz. 118 : «On prétend que Charles V fut le commensal de la famille de Lalaing, à Schoorisse, pendant le siège de Tournai». Het staat vast dat Karel V tijdens het beleg van Doornik (nog bezet door de Fransen) van 22 oktober tot 11 december 1521 (behouden een paar dagen te Kortrijk en te Aat) zijn kwartier maakte in het kasteel van Bourgondië te Oudenaarde (zie M. GACHARD, *Collection des voyages des souverains des Pays-Bas,* dl. II, Brussel 1874, blz. 31 en 65). Hij was daar de gast van Karel I, baron van Lalaing en heer van Schorisse. De grote keizer verloor er zijn hart aan een dienstmeisje, Janneke Van der Gheynst, die in 1522 te Pamele een kind ter wereld bracht, de latere Margareta van Parma, gouvernante der Nederlanden (1559-1567). Het is niet uitgesloten dat de baron van Lalaing voor zijn hoge gast een trip organiseerde naar zijn slot te Schorisse, maar de aangehaalde bewering lijkt ons toch eerder op losse gronden te berusten.

speelterrein verschafte. Daar, op de Doel (36), herleefden in de geest van Omer Wattez de oude riddertijden; daar doorlas hij *Arnold van Schoorisse,* een historisch roman van J. Ronsse, en op het stramien van dat verhaal borduurde hijzelf naderhand zijn «eerste letterwerk», een toneelstuk over die befaamde vrijheer (37).

De laatste kilometer van onze wandelrit voert ons naar het veelgeschilderde waterrad van de oude Kasteelmolen (l) (38). Op de Dorpsstraat, aan het kruispunt naar Oudenaarde zoeken we ijdellijk naar overblijfselen van *Den prince van Gaever* (m), «een oude geoctroyeerde herberge van alle immemoriaele tijden daervooren bekent» (39). In de vierschaar-

---

(36) Naar alle schijn is de naam Doel ontleend aan de streektaal, waarin dat woord betekent verhevenheid, grondheuveltje (vgl. IS. TEIRLINCK, *t.a.p.,* dl. I (A-G), Gent 1908-1910, blz. 331a). — Bejaarde personen vertelden ons omstreeks 1950, hoe ze in hun jeugdtijd de Doel hadden gezien : een cirkelvormig terrein, met een oppervlakte van ruim een half dagwand, enkele meters hoger gelegen dan de weiden daaromheen. Die grond, waarop ook enige notelaars stonden, werd bebouwd door een boer, bijgenaamd Cies zonder gat, die in het huis aan de Molenbeek woonde. De Doel was omringd met een gracht; langs een aangelegde aardeweg kwam men erop. Omstreeks 1890 werden de resterende puinen en de fondamenten weggeruimd (volgens O. WATTEZ, *Een tochtje door het zuiden van Vlaanderen,* blz. 76, gebeurde dat in 1885; A. BOTERDAELE, *t.a.p.,* blz. 122 en E. DE SEYN, *Geschied- en Aardrijkskundig woordenboek der Belgische gemeenten,* dl. II, Turnhout s.a., schrijven dat de laatste ruïnes van het oud kasteel van Doel werden gesloopt in 1892). De weide ligt thans hoger dan eertijds, doordat de aarde van de Doel en ook de aangeslibde grond van de Molenbeek er werden over uitgespreid. De uitgestrekte slotvijver die vroeger de Kasteelmolen het nodige water verschafte, was reeds in 1860 gevuld. Daarbij werd gestipuleerd dat de eigenaars in de toekomst regelmatig het slijk uit de beek zouden ophalen, opdat er voldoende toevoer van water zou zijn voor de molen.

(37) Zie *De Vlaamsche Ardennen,* dl. II, blz. 71-74; *Arnold van Schoorisse, Historisch drama uit den tijdder van Artevelden,* Antwerpen 1931. In het voorwoord van dat laatste werk (blz. 5) zegt de auteur dat het eerste handschrift ervan dateert van 1879-1880 (de laatste maanden dus van zijn verblijf te Schorisse).

(38) Zie het *Denombrement der Baronie van Schoorisse* (1456), *t.a.p.,* blz 261 : «Item soo behoort te mijnen voors. leene een waetermeulen, metter beken ende wallen van den watere, staende neffens mijn casteel». In 1571 heeft Pieter Maelbrancke de molen in gebruik (Pennigkohier Schorisse, 1571, f° 24 r°). De namen van de molenaars tijdens de periode 1629-1728 vindt men in de verpachtingsvoorwaarden van de «coorenwatermeulen te Schoorisse» (Ra. Ronse, fonds Schorisse, nr. 22) : Adriaen en François Du Pret, Jan Wasteels, Pieter Van de Merghele, Pieter Troncoy, Jan Moreels, Jan Portoy, Hermes Hoochstoel, S. Bettesoone, Jan Van Lierde, Martinus Van der Stockt. Een van de voorwaarden luidt als volgt : «Noch wordt den pachter geduerende den pacht ghehauden te hauden eene bracke ofte teve ende de jonghen te queecken totdat die reedelijcke audde hebben om uyt te legghen».

(39) Ra. Gent, fonds Kasselrij Aalst, nr. 403 : Schorisse, nr. 1 (in 1774); vgl. Ra. Ronse, fonds Schorisse, nr. 70 (in 1707). — Een stukje grasland langs de Molenbeek, een einde voorbij de Kasteelmolen, wordt op een «caerte figurative» van 1671 genoemd : «meersselken den prince van gavere» (Ra. Gent, fonds Kaarten en Plans, nr. 733/1145). Het Land van Gavere was in 1540, samen met Zottegem tot één prinsdom verheven. Door het huwelijk (in 1615) van Maria Margareta van Berlaimont († Brussel 17.3.1654) met Lodewijk van Egmont, prins van Gavere († St. Cloud, nabij Parijs 27.7.1654) kwam ook Schorisse in het bezit van de familie Egmont (in 1650, na het overlijden van Margareta van Lalaing, weduwe van Floris van Berlaimont). In de prochie-

kamer van die herberg zetelde de «weth» van Schorisse, onder leiding van de meier en de luitenant-baljuw. De uithangborden van deze dorpsherberg en van een andere drankgelegenheid *In den hertogh van Beyeren* dateren ongetwijfeld uit de 17e eeuw (40); ze herinneren ons aan twee historische figuren: Lodewijk van Egmont, gehuwd met Maria Margaretha van Berlaimont (vrouwe van Schorisse), en Maximiliaan-Emanuel van Beieren, Spaans landvoogd der Zuidelijke Nederlanden (1691-1702). Tijdens de woelige septemberdagen van 1788 was de eerstgenoemde herberg het hoofdkwartier van de opstandige boeren en de waard, Jan-Baptiste Anssens, deed zich gelden als de rechterarm van de leider der gevreesde oproerkraaiers (41). Aan de eerste kromming van de weg naar Oudenaarde, op de kleine heuveltop, stond een eeuw geleden de windmolen van Pieter Aelvoet (n), die de jonge Wattez in de ouderlijke woning zo sterk captiveerde dat hij daaraan een novelle wijdde, *Het gezin*

---

rekeningen is herhaaldelijk vermeld dat de prins van Gavere te Schorisse plechtig werd ingehaald (b.v. in 1650, 1653, 1660; Ra. Ronse, fonds Schorisse, nr. 44, 47).

(40) Zie de prochierekening van 1707, Ra. Ronse, fonds Schorisse, nr. 70.

(41) Ter vereffening van Anssenss' vele schulden werd zijn «behuysde en bescheurde hofstede met de brauwerije ende voordere edificien ...omtrent de plaetse, wesende eene herberge genoemt den prince van gaever» op 4 juli 1789 bij rechtsverordening te koop gesteld. Gerardus du Trenoy werd de eigenaar, tegen de prijs van «1005 ponden grooten courant geld». Ra. Ronse, fonds Schorisse, nr. 274 (Register van erfenissen 1775-1791), f° 229 v° - 245 v°. We willen er hier terloops op wijzen dat een nieuwe opstand van keizersgezinde boeren in het zuiden van Oost-Vlaanderen woedde tijdens de eerste dagen van 1790. De haard van het oproer lag toen in de Zwalmvallei, te Nederzwalm en Sint-Maria-Latem. Zie hierover o.a. Ra. Gent, familefonds Raepsaet, nr. 3325 (Mémoires historiques inédits, dl. III); decanaatsarchief Oudenaarde, MS De Rantere, Kronijk van Oudenaarde 1790; Universiteitsbibliotheek te Gent, MS G 11201, E. Malingié, Le livre des jours, dl. IV, blz. 878-890; Stadsrachief Gent, reeks 217, nr. 1 (Register van criminele sententien, f° 97 v° - 101 v°); Koninkl. Bibl. van België, Handschriftenkabinet, MS 11608-11609 J. Gérard, Journal des troubles des Pays-Bas en 1790, dl. III, blz. 443-444, dl. IV, blz. 38-42, 55-62, 84-94, 120-121, 254-255, 262-263, 355, 445-448; *Gazette van Gend*, van 7 juni tot 2 augustus 1790; *Jaerboeken der Oostenryksche Nederlanden, van 1780 tot 1814*, Gent 1818, blz. 120-134; D.-J. VANDER MEERSCH, *Audenaerdsche Drukpers 1479-1830*, Oudenaarde 1864, blz. 152-156; S. TASSIER, *t.a.p.* blz. 301; H. VANDE VELDE, *Het Oudenaarsche door de Eeuwen heen*, s.l. 1946, blz. 185-189. Deze bronnen kunnen heel wat licht werpen op het artikel van B. DE KEYZER, *Snap-shot uit de Brabantse Omwenteling*, in *Het Land van Aalst*, 22 (1970), blz. 109-116. Zo zal de contradictie waarover gesproken werd op blz. 112, wegvallen. Reeds op 31 mei werd een aantal boeren, die te Welden samenschoolden, door Oudenaardse dragonders verjaagd naar Nederzwalm. 's Anderendaags kwam het in dit laatste dorp tot een gevecht in regel tussens de keizersgezinde boeren en Oudenaardse vrijwilligers die uit Gent versterking hadden gekregen. Op 2 juni vertrok uit Oudenaarde een expeditiekorps onder leiding van kapitein Werte naar Nederbrakel om keizersgezinde boeren te achtervolgen en gevangen te nemen. — En waar B. De Keyzer de straffen betrekkelijk klein kan noemen (blz. 115), zal men in de bovenvermelde bronnen lezen hoe ongenadig tal van oproermakers ter dood werden veroordeeld. Op de Grote Markt te Oudenaarde was sinds de eerste junidagen een galg opgericht, die daar stellig niet tot sierstuk diende en die pas op 31 oktober werd afgebroken.

van de mulder (42). De molenzolder moet destijds wel een heerlijk uitzicht hebben geboden op de vredige dorpsplaats en de omgevende landstreek, waarop we nog eenmaal terugblikken. Met een tikje weemoed in 't hart maar niet zonder fierheid nemen we hier afscheid van onze eregeleide, in de stille hoop dat velen met zijn kennersoog onze gemeente zullen verkennen en dat wijzelf de tocht eens mogen overdoen wanneer het landschap zich met sneeuwige blankheid heeft getooid.

De toekomst van Schorisse kan niet door de plaatselijke bevolking alleen tot vervulling worden gebracht. Ongetwijfeld moeten de inwoners zelf zich terdege bewust worden van de grote waarden waarover ze beschikken (ongerept natuurschoon, vredige stilte, onbezoedelde lucht) en vereend ijveren voor de vrijwaring en de ontwikkeling van hun patrimonium. Daarbij moeten ze evenwel kunnen rekenen op een rationele streekeconomie, aangepaste overheidssteun, voldoende verkeersmogelijkheden en bredere administratieve structuren die Schorisse niet uit zijn eigenheid vervreemden.

Leuven. F. DE SMAELE.

---

(42) Uitgegeven in *Zuid-Vlaandersche novellen,* Antwerpen s.a. In 1926 werd die houten korenwindmolen geheel afgebroken. Hij was meer dan een eeuw tevoren, in 1823, overgebracht uit Geraardsbergen. Pieter Aelvoet (in de novelle : Aelgoet), geboren te Schorisse op 7 juli 1823, erfde hem van zijn ouders (Charles Aelvoet en Francisca De Vos) en was daar mulder tot bij zijn overlijden, in 1888. De echt naar het leven geschetste novelle van O. Wattez speelt zich in hoofdzaak af tijdens de laatste levensmaanden van Pieter Aelvoet. We leren in dat werk een en ander over toenmalige gebruiken (het stellen van de molen bij een huwelijk, het stroppen van bruid en bruidegom, de eierraping aan het Wolfgat), de eeuwenoude schuttersgilde (gesticht in 1630), een paar herbergen (In 't Gemeentehuis, 't Schuitje, De Kroon). Enkele bekende figuren : Binus de broodbakker (Devriendt), Tuutje de klokluider (Odevaert), Koppie de barbier (Coppens), de gebroeders Audoorn, kloefkappers op de Langestraat, de smid (Fr. Lemaître).

EEN BURGEMEESTER HIELP HONGERIGE VOLKSGENOTEN

8.5.1694

Joos Vasseur, burgemeester van Berchem, werd veroordeeld tot 300 gulden boete en de proceskosten, omdat hij, «niet iegenstaende dheedt bij hem ghedaen gheen graen te verwercken in broot omme tselve te vercoopen aen de opsetenen vande plaetsen bij den vijant gheocupeert», verscheidene malen brood en zelfs graan verkocht aan vreemdelingen en onderdanen van de kasselrij Kortrijk, door de Fransen bezet.

164 v, 165.

(Ra. Gent : fonds Raad van Vlaanderen, Register van Criminele Sententies, nr 8595)

J.d.B.

Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon

Achttiende statutaire vergadering,
gehouden in de raadszaal te 16 uur op 13 december 1970.

Uit het programma :

PUNT 3 :

'N MOEIZAME STRIJD BEKROOND : DE H. GEESTKAPEL

Mevrouwen, Mijne Heren,

Men heeft mij gevraagd U in het kort de moeizame strijd te beschrijven die de V.V.A.K. gevoerd heeft voor het behoud van de H. Geestkapel.

Ik ga U de opsomming besparen van alle akties, zowel schriftelijke als andere, die door onze vereniging werden op touw gezet, want deze opsomming zou een lijvig dossier vormen dat omwille van zijn volume geen bewijs zou zijn van de bereidwilligheid van sommige officiële instellingen.

Het is nu ruim vijftien jaar geleden dat de V.V.A.K. zich met schuchtere stappen voor de eerste maal ingespannen heeft voor de H. Geestkapel.

En het was in 1956 dat onze toenmalige voorzitter, wijlen de heer De Schaepdrijver, met de eerwaarde heer deken een onderhoud had dat de wens van de V.V.A.K. moet onderlijnen.

Vele brieven werden sedertdien geschreven. Vele gesprekken werden gevoerd en soms viel er ook eens een hard woord.

De V.V.A.K. zocht zich een weg in 't adderkluwen van administratieve verwikkelingen, werd van Pontius naar Pilatus gestuurd, verliet uiteindelijk de afgekoelde bakermat van de C.O.O. en ontdekte zo, onder de vleugels van de heer Van Mechelen, minister van Nederlandse Kultuur, de kordaatheid die andere bevoegden niet bezaten. Ere wie ere toekomt ! Hij was het die de verzekering gaf dat de kapel zou geklasseerd worden.

Het jaar 1970 was voor de V.V.A.K. het jaar van het offensief en het jaar van de overwinning.

Uit deze vijftien jaar lange inspanning moeten wij echter een les trekken. De ondervinding heeft ons geleerd dat onze vereniging haar doelen kan bereiken, zelfs wanneer deze doelen zeer hoog gelegen zijn. De ondervinding heeft daarenboven ook nog aangetoond dat wij niet veel op de medewerking van anderen mogen rekenen.

Maar die ondervinding heeft ook bewezen dat de V.V.A.K. een volwassen vereniging is, die zelfstandig kan optreden en met haar eigen taktiek weet te zegevieren. Het is juist dat gevoel van volwassenheid dat ons zelfvertrouwen moet geven en moet stimuleren om verder te streven

voor een fraaier stadsbeeld en voor het bewaren van dat weinig historische dat Aalst nog bezit.

En ik zou graag willen een allusie maken op deze trouwzaal en U willen vragen de V.V.A.K. trouw te blijven. Eén zaak staat vast : van de V.V.A.K. zelf moet U alleszins geen ontrouw verwachten.

E. DE RIDDER, sekretaris.

PUNT 8 :

HEBT U «MAN IN METROPOLIS» GEZIEN OP DE BEELDBUIS ?

New-York, gevoelloos profiel van vertikale en horizontale lijnen, stad zonder ziel, zonder groen waar de kringloop van het natuurlijk en biologisch evenwicht fundamenteel wordt gestoord !

Daar is niet alleen het onhygiënische met de reeds tot gemeenplaatsen uitgegroeide begripsnamen als waterbezoedeling en luchtvervuiling, geluidshinder en boomalarm... Er is ook het behoud van het humane in ons leefmilieu, het ijveren voor het historische en het estetische in het stadsbeeld, het streven naar behoud van monumenten en stijlgevels met al de andere bestanddelen van ons kultureel patrimonium, dit eigene dat ons vertrouwd is en dat de vreemdeling aantrekt.

In Antwerpen wordt een slopingsverbod gevraagd, gekopepld aan een hoogtebeperking in verhouding tot het silhouet van de katedraal, onder de titel : Is de oude stad definitief verloren ?

Op initiatief van de schepen van onderwijs te Tongeren werd een kommissie opgericht die de balans zal opmaken van de gevels die kunstwaarde hebben en een dringende restauratie vergen (Voor Aalst werd dergelijke invenatris reeds opgesteld door de V.V.A.K. in 1955).

Minister De Saeger heeft 15 miljoen toegestaan voor verbeteringswerken aan een Iepers natuurdomein, West-Vlaanderen stelt kredieten ter beschikking voor verdere onteigening, bij het kommissariaat-generaal voor toerisme (verkeerswezen) werd reeds een vraag ingediend om subsidies te bekomen voor een onthaalcentrum in dit domein. Groot-Kortrijk krijgt een rekreatiezone van 140 ha... Wat bekomt Groot-Aalst ?

Voor wanneer een dergelijke inspanning bij staat en provincie om het OSBROEK te valorizeren als groene zone en ontspanningscentrum voor een gebied van ca. 100.000 inwoners ?

Wat onderneemt het stadsbestuur om de BOMEN — de grote luchtzuiveraars en ogenverblijders — op onze lanen te redden ? Aan één Albrechtlaan-experiment hebben we meer dan genoeg ! En tot de aangelanden die klagen over bladerenval zeggen we : U behoort tot de gelukkigen die mogen verblijven in een ruime, groene residentiële wijk, door U vrijwillig uitgekozen. Trouwens, die aanplantingen zijn niet de eigendom van enkele inwoners; deze bomen behoren aan de ganse gemeenschap die dan ook voor hun verzorging moet instaan, het snoeien en het verwijderen van de herfstbladeren inkluis !

Het is onvoldoende bekend welke inspanningen door de V.V.A.K. werden geleverd om een vijf eeuwen oude kapel, symbool van middeleeuwse caritas, te redden. Het aanleggen van wandelstraten omheen deze bidplaats zou het begin zijn van een nieuw handelscentrum dat kan worden doorgetrokken na de verdwijning van het Oude-Mannenhuis. Men kan gaan kijken te Kortrijk en te Geel ! In ieder geval dienen de bevoegde instanties onverwijld over te gaan tot het opmaken van een urbanizatieplan voor de omgeving van de H. Geestkapel.

Met de verbreding van de smalle straatjes voelen wij ons niet zo gelukkig : men breekt de stemmigheid in het stadsbeeld en maakt van kuierstraatjes verkeerswegen voor motorvoertuigen. Door de verbreding van Ridder- en Peperstraat zal een gevaarlijk kruispunt ontstaan in de Kattestraat. Het stadsbestuur van Lier maakt een studie om verkeersvrije straten te bekomen op bepaalde dagen om het winkelen in de stadskern prettiger te maken !

Wat de HOOGBOUW aangaat, de V.V.A.K. heeft steeds gewaarschuwd tegen dergelijke bouwwijze in de stadskom; toch werd dit toegestaan op de Hopmarkt : vroeger zag men de belforttoren boven de daken oprijzen, nu is dat historisch stadsbeeld onherstelbaar geschonden ! De toerist zoekt hier naar een oud, gemoedelijk stadje, weldra vindt hij nog alleen een sjofele lappedeken.

De V.V.A.K. heeft reeds herhaaldelijk gepoogd de restauratie te bekomen van het OUDSTE HUIS VAN AALST, in de Zoutstraat. Een lid van de provinciale kommissie voor landschappen en stedenschoon, tevens architekt, moest erkennen : «Wij hebben te Gent verscheidene Spaanse gevels, maar een dergelijk huis bezitten we niet !». Kan Aalst het voorbeeld niet volgen van het kleinere Tongeren ?

Reeds jaren wordt er gesproken over de restauratie van ons SCHEPENHUIS, een beschermd gebouw, tevens het oudste monument in die aard in de Nederlanden. Waarom wordt niet aangedrongen bij de bevoegde instanties ?

Iedereen is het er mee eens : het OUD-HOSPITAAL is een parel aan de kroon van Aalst. Waarop wacht men om het herstel aan te vatten van de kapel ?

Zorgt het stadsbestuur er voor dat, bij eventuële verbouwingen op het KEIZERLIJK PLEIN, de uniformiteit van deze rij empiregevels niet geschonden wordt ? Het is immers de enige geslaagde urbanisatie op de stadsvesten.

Het spijt ons te moeten vaststellen dat het uitzicht van onze straten een indruk laat van slordigheid, van laat-maar-begaan. Vreemdelingen op bezoek wezen er ons herhaaldelijk op dat de rijwegen verzorgd zijn, maar dat de voetpaden zeer «ongelukkig» zijn, vooral voor dameshakken ! Bij regenweer ondervindt met hoeveel losse stenen er op onze trottoirs liggen : de gulpen modderwater vertellen het wel.

Al te dikwijls wordt het estetisch uitzicht verwaarloosd. Om verkeerstechinische redenen heeft men het DAENS-MONUMENT omringd door een aantal verkeersborden. Deze herinnering aan een man die zijn leven offerde voor de verdrukten werd aldus op de meest onhebbelijke wijze

behandeld. Er hoeft niet te worden gesproken over de verplaatsing van het beeld, wel over het herschikken van de verkeersaanwijzingen. Heeft het uitzicht van onze stad dan alle rechten verloren, waarom dan nog plaatselijke en/of gewestelijke VVV's opgericht ?

Er is echter nog meer ! Ieder Aalstenaar weet dat het hoekje van de Markt met het Schepenhuis, de Beurs van Amsterdam en het standbeeld van Dirk Martens de syntese vormen van ons stadsbeeld. Gedurende het reisseizoen worden hier dagelijks plaatjes geschoten door vreemdelingen. Nu hebben onze verkeersregelaars het nodig geacht vlak voor onze grote drukker een streng verbodsteken te plaatsen. Onmogelijk nog een foto te maken van dit stemmig hoekje zonder dit siganlisatie-teken op het voorplan !

Mogen wij hopen dat, vóór de lente, het nieuwe verkeersreglement bij de weggebruikers zal hebben geleid tot een spontane reflex, waardoor de hoogstnodige verkeerstekens derwijze zullen geplaatst worden dat ze het estetisch uitzicht van de omgeving zo weinig mogelijk zullen schaden ?

En nu wij het toch over DIRK MARTENS hebben : In 1973 is het vijf eeuwen geleden dat het eerste boek gedrukt werd in de zuidelijke Nederlanden, gelukkig nog wel te Aalst. Dit feit zal op nationaal vlak herdacht worden in de Kon. Biblioteek te Brussel; hopelijk zal onze stad haar aandeel hebben in deze feestelijkheden. De tijd is dan ook aangebroken om het standbeeld grondig na te zien, het is dringend nodig. In 1950 vierde men hier de (ongeveer) vijfhonderdste verjaring van Dirk Martens' geboorte. Toen enige herstellingen werden aangebracht aan de voet van het standbeeld, kwam men tot de bevinding dat de ijzeren klampen die het monument stevigheid verlenen, danig geöxydeerd waren : ze moeten vervangen worden door koperen klampen. Om financiële redenen werd hiervan afgezien; na twintig jaar kan nu niet langer meer worden gewacht voor deze versteviging.

Door de federatie van de Kringen voor Oudheidkunde en Geschiedenis van België, dit jaar te Mechelen gehouden van 3 tot 5 september, werd een motie goedgekeurd waarin bij de verantwoordelijke autoriteiten o.m. aangedrongen wordt globale plannen te ontwerpen voor het behoud en de revalorizatie van de oude stadskernen, met de medewerking van kunsthistorici, architekten, planologen en sociologen.

De V.V.A.K. zal zo vrij zijn deze motie onder ogen te brengen van het nieuwe stadsbestuur met de wens dat één of meer schepenen de verantwoordelijkheid zouden opnemen voor het eerbiedigen en, zo nodig, het aanpassen van het leefmilieu der Aalsterse gemeenschap.

Met trots voerde onze stad eens de titel van *«Alostum Flandriae Imperialis Caput»*.

Wij vragen : *«Waar is der vaadren fierheid nu gevaren ?»*.

F. COURTEAUX, ondervoorzitter.

ONZE BIBLIOGRAFIE

26) ALGEMEEN.

GRETA COPPENS :

REVOLTE EN REPRESSIE IN VLAANDEREN IN DE XV° EEUW.

Proefschrift voorgelegd tot het bekomen van de graad van licentiaat in de Letteren en Wijsbegeerte, groep Geschiedenis. Rijksuniversiteit te Gent. Getypt handschrift in 4° XVIII + 322 blz. Gent 1970. Niet in de handel.

«Het doel van onze licentiaatsverhandeling is een studie te maken van verschillende opstanden in Vlaanderen tegen Filips de Goede om daaruit algemene conclusies te kunnen trekken in verband met de politiek van de hertog, de motivering van de opstand in de 15° eeuw en de houding van het gezag tegenover de opstandigheid van de onderdanen», aldus de auteur in haar inleiding. Dat de auteur nu precies de opstand tegen Filips de Goede als studieobjekt nam, ligt voor de hand : want de verschillende opstanden die onder de regering van Filips de Goede ontbrandden, hadden een direkt of indirekt verband met de sterke centralisatiepolitiek van de hertog en de geplande modernisatie van de bestaande bestuursstrukturen. Filips was een doordrijver, die onvermijdelijk in botsing moest komen met de machtspositie van de Vlaamse steden. In dit werk zijn vier opstanden bestudeerd : het oproer in de Kasselrij Kassel (1427-1431), de opstand te Gent (1432-1435), de opstand te Brugge en de onlusten te Gent na de fatale expeditie naar Kales (1436-1438), en het grote oproer te Gent (1449-1453). Het oproer van de stad Ieper met haar plattelandsbevolking in 1424 in verband met de lakenindustrie en de opstand te Geraardsbergen in mei 1430 — de strijd van het gemeen dezer stede met haar wethouders — liet de auteur terzijde omdat de revoltes niet gericht waren tegen Filips. De vier voornoemde opstanden zijn behandeld met hun geografische spreiding : de twee laatste ervan zijn bizonder opvallend wegens het sociaal onderzoek en de repressie der betrokken opstandelingen. We laten hier de korte inhoud volgen van dit werk, dit om de belangstellende ten dienste te zijn. Na de inleiding volgt de bibliografie : de gekonsulteerde archieven : Rijksarchief Brussel, stadsarchief Brugge, rekeningen van het Brugse Vrije, stadsarchief van Ieper, Rijksarchief Gent, stadsarchief te Gent, en Archives départementales du Nord te Rijsel. Uitgegeven bronnen : verhalende bronnen, diplomatische bronnen, inventarissen en werken. Hoofdstuk I. heeft het over de bronnen en hun kritiek : eigentijdse geschriften : Olivier van Dixmude, kroniek van Jan van Dixmude, Dagboek van Gent 1446-1470; Kronijk van Vlaanderen; la Chronique des Pays-Bas, boek van Gent, d'Angleterre et de Tournai; Enguerrand de Monstrelet : Chronique; George Chastellain : Chronique des ducs de Bourgogne; Jacques du Clerc : Mémoires; Olivier de la Marche : Mémoires; Mathieu d'Escouchy : Chronique. Geschriften van latere datum : Memorieboek van de stad Ghent van tjaer 1301 tot 1737. Jacques Meyerus : Commentarii sive Annales Rerum Flandricarum (1561), de onderdrukking, onderzoek naar de sociale status. Opiniegeschiedenis : anti-boergondische auteurs, de hertoggezinde auteurs, de onpartijdige bronnen. Hoofdstuk II. De opstand in de Kasselrij Kassel (1427 1431), oorzaak van het oproer in het Kasselambacht, sociale struktuur van de degenen die bij de opstand betrokken waren, geografische uitbreiding van de opstand, onderdrukking van het oproer in Kasselambacht. Hoofdstuk III. Het oproer te Gent (1432-1435), oorzaak van het oproer, sociale strukturen van degene die bij de opstand betrokken waren, geografische uitbreiding van de opstand, de feitelijke gegevens van de opstand. Hoofdstuk IV. De opstand in Brugge en de onlusten in Gent na de mislukte expeditie naar Kales (1436-1438) : de tocht naar en de terugkeer van Kales, de eigenlijke oorzaak en de aanleiding van de opstand te Brugge, eisen van de Bruggelingen tijdens het oproer, de feitelijke gegevens van de opstand met de drie fasen ervan. Sociale struktuur van degenen die

bij de opstand betrokken waren, geografische uitbreiding van de opstand. Onderdrukking van de opstand : onderwerping van Brugge, het terechtstellen van personen die in ongenade waren gevallen, de onderwerpingsakte van 4 maart 1438, de boete die Brugge moest betalen, onderwerping van het Brugse Vrije, represaillemaatregelen tegenover de medeplichtigen aan de opstand te Brugge. Hoofdstuk V. De opstand van de Gentenaren tegen de hertog. Aanleiding en oorzaak van de opstand, feitelijke gegevens van de opstand met de drie fasen van de opstand, sociale struktuur van degenen die bij de opstand betrokken waren. Personen van wie niets bekend is in verband met hun sociale status : personen van dewelke de afkomst onbekend is, personen die te Oudenaarde woonden, personen uit andere streken afkomstig, hagepoorters van Gent, Gentenaren. Genternaren van dewelke wij inlichtingen bezitten aangaande hun sociale status : Gentenaren die een of ander ambt uitoefenden in de stadsmagistratuur als schepen, klerk, hoogdeken of deken van een of andere nering of bode. Gentenaren die tot de poorterij behoorden. Gentenaren leden van het weversgild. Gentenaren die een of ander ambacht uitoefenden of tot een of andere nering behoorden. Gentenaren die blijkens de registers van Gedele behoorden tot de gegoeden. Geografische uitbreiding van de opstand. Onderdrukking van de opstand. Het onderwerpingsdekreet, de kollektieve boete van de Gentenaren, individuele bestraffing van de opstandelingen. Het besluit geeft een klaar en duidelijk overzicht van de bewerkte stof. In het vijfde hoofdstuk staan een hele reeks persoonsnamen in het origineel. Dat zal genealogen en zoekers voor hun stamboom wel kunnen interesseren. Onder die namen vinden we er slechts een paar uit het Land van Aalst, namelijk de Line Gillis en de Mais Olivier, beide uit Geraardsbergen. De jonge auteur blijkt te beschikken over een flinke vaardigheid in het behandelen van een zeer uitgebreide stof, van zeer ingewikkelde tijdsomstandigheden. Haar analytische uiteenzettngen en haar synthetische besluiten getuigen ervan dat ze haar stof volkomen beheerst. Graag hadden we echter gezien dat ze de Gentse opstand van 1449-1453 wat breder had uitgewerkt, bizonder in verband met het Land van Aalst. Maar we kunnen de auteur begrijpen : de haar toegemeten tijd heeft dit verhinderd. In haar inleiding verklaart ze desaangaande uitdrukkelijk : «...in feite hebben we maar de helft van het door ons onderzochte bronnenmateriaal kunnen verwerken». Wat wil zeggen dat ze met tijd en geduld, vroeg of laat, ons nog meer aan te bieden heeft. Wat we van haar vast en zeker verwachten !

27) ALGEMEEN.

PAUL VAN BUTSELE :

DE GESCHIEDENIS VAN HET GESLACHT VAN BUTSELE.

Uitgave van het Stadsarchief te Oudenaarde in samenwerking met de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Oudenaarde. 1970. Gestencileerde uitgave. 101 blz. Zeven illustr.

Na het voorwoord van dhr J. Thienpont, burgemeester van Oudenaarde, spreidt de auteur zijn familiegeschiedenis uit over zeven uitvoerige hoofdstukken : de vroegste vermeldingen, de stam van Jan van Butsele, de afstamming van Lodewijk van Butsele, Jan van Butsele, zijn zoon Franciscus en diens zoon Jan, Petrus van Butsele en zijn zoon Franciscus, de moderne struik vanaf Andreas van Butsele en de moderne struik vanaf Jan Baptist van Butsele. De familienaam van Butsele zou naar alle waarschijnlijkheid komen van het gehucht Butsel zelf, een lokaliteit uit het Hageland of Haspengouw. Maar hoe kwam die naam terecht rond het jaar 1278 in de driehoek Nukerke-Etikhove-Ronse ? Schrijver meent een verband te zien met de Brabantse huurlingen die in de slag bij Bouvines bij Doornik ingezet werden. Het werk toont duidelijk aan dat het geslacht van Butsele zich permanent heeft verspreid en blijvend gevestigd in de dorpen Nukerke, Etikhove, Ronse, Schorisse, Maarke, Kerkem, Melden en Nederbrakel. Al het namenmateriaal wordt zorgvuldig verwezen naar de onuitgegeven bronnen. Alles is zo nauwkeurig samengebracht en uitgewerkt dat geen woord er te veel in staat. Wie aan stamboom- of familieonderzoek doet, hoeft dit werk in handen te nemen, want het is werkelijk een voorbeeld van vorsing en volharding.

28) ALGEMEEN.

Dr. F. DEBRABANDERE :

STUDIE VAN DE PERSOONSNAMEN IN DE KASSELRIJ KORTRIJK 1350-1400.

Bekroond door de Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal en Letterkunde. Gebrocheerd. 558 blz. in één deel. Twee kaarten. Uitgave Familia et Patria. Handzame. 1970. Prijs : 900 fr.

Dit omvangrijk werk bevat het grootste deel van de thesis waarmede de auteur te Leuven promoveerde tot dokter in de Germaanse filologie. In hoofdzaak komen hier in voor de materialenverzameling, de toenamen- en voornamenglossaria met de naamverklaringen, wat wel het meest interessante is én voor de naamkundige én voor de genealoog. In de inleiding schetst de auteur een beeld van de Kasselrije Kortrijk die uit vijf roeden bestond : de roede van de dertien parochies, de roede van Harelbeke, van Tielt, van Menen en van Deinze. Eveneens weidt hij uit over de taalkundige indeling van deze kasselrij, over het poorterschap, over de geraadpleegde bronnen waaronder het Poortersboek van 1398, de lijst van de Verbeurde Goederen (1382), Kasselrijrekeningen (1387), de baljuwrekeningen (1385-1400), het oudste register der Vierschaar (1367-1380), de stadsrekeningen van Kortrijk, de stadscharters, het register der Draperie, het archief van het Onze Lieve Vrouwkapittel, de Computus Prebendarum, het archief van Sint-Maartenskerk, van de Groeningeabdij, van Onze Lieve Vrouwhospitaal, van het Sint-Niklaasgasthuis en van het Sint-Eligiusgasthuis, om de inleiding af te sluiten met voorwerp en metode. Het toenamenglossarium telt 2324 nummers, het voornamenglossarium 175 jongensnamen en 94 meisjesnamen. De auteur onderlijnt het belang van de naamstudie voor de lexikografie van het middelnederlands. Ook voor de studie van de toponymie zijn de herkomstnamen belangrijk. Wat dit werk overvloedig bewijst. De auteur verwijst ook naar de persoonsnamen uit de bijdragen van Jozef de Brouwer : Het Buitenpoortersboek van Geraardsbergen; van Henri Vangassen : Persoonsnamen te Ninove in 1408; van Jan Lindemans : Familienamen uit het Aalsterse; van Valère Gaublomme : Familienamen uit de Charters van de Kartuize van Sint-Martens-Lierde en van Jozef Van Cleemput : De persoonsnaam De Pauw. Een werk dat als voorbeeld mag dienen voor onze Oostvlaamse naamkundigen.

29) ALGEMEEN.

RAOUL BLANCHARD :

LA FLANDRE.

Etude géographique de la Plaine Flamande en France, Belgique et Hollande. Publiée par la Société Dunkerquoise pour l'avancement des Letters, des Sciences et des Arts. 1906. — Facsimiledruk 1970. Uitgave Familia et Patria. Handzame. 24 x 16 cm. X + 530 blz. 48 illustr. 76 fig. Twee kaarten buiten tekst. Band in bruin kunstleder. Prijs : 750 fr.

Familia et Patria publiceert niet enkel hedendaagse historische werken in de brede zin van het woord over Vlaanderen, alsmede werken over onomastiek en genealogie, maar eveneens in facsimiledruk werken daterend uit een recent of meer ver verleden. Praktisch zijn die oude werken alleen te vinden in de stads- of universiteitsbiblioteken en quasi zelden in privébiblioteken. Daarom zijn de facsimileuitgaven zeer welgekomen bij onze Vlaamse intellektuelen. Zo pas kwam van de pers La Flandre van Raoul Blanchard. Een werk dat de meeste Vlamingen niet eens kennen noch het bestaan ervan vermoeden, want het werd geschreven niet door een Vlaming, maar door een natuurechte Fransman en in Frankrijk uitgegeven, namelijk in Duinkerke. Raoul Blanchard werd geboren te Orléans op 4 september 1877. Hij studeerde te Orléans en te Parijs. Na zijn universitaire studies op de Ecole Normale Supérieure te Parijs kwam hij als leraar naar Douai en vervolgens naar Rijsel. Te Douai huwde hij Mlle Lauwereyns de Diepenhede uit Rozendaal (Duinkerke), stammend uit een oude Vlaamse familie. Dit huwelijk en zijn verblijf in Frans-Vlaanderen heb-

ben zijn interesse voor Vlaanderen opgewekt en hij heeft dit wetenschappelijk uitgezongen in zijn La Flandre. Zijn eerste jaren intellektueel werk heeft hij er grotendeels aan gewijd, zelfs nog toen hij naar Grenoble trok als hoogleraar aldaar. We laten hier de korte inhoud volgen om de rijkdom van dit oeuvre aan te tonen. La Flandre telt zeventien hoifdstukken. Hoofdstuk I. Vlaanderen, een natuurlijke streek : geschiedenis van Vlaanderen, geografische bepaling van de Vlaamse vlakte. Hoofdstuk II. Het klimaat : de elementen en de karakteristieken van het klimaat. Hoofdstuk III. De grond : geologische geschiedenis, de grond van vandaag. Hoofdstuk IV. Het relief en de vormen van het terrein : aspekt en ontstaan van het relief, de vormen van het terrein. Hoofdstuk V. De waterlopen : hydrografie, hydrologie. Hoofdstuk VI. Indeling van Vlaanderen, de streekvarieteiten : de namen van de landen (Land van Aalst, van Waas, Meetjesland en zo meer). Hoofdstuk VII. De zee van Vlaanderen : het regime der getijden, formatie der zandbanken. Hoofdstuk VIII. Formatie van de maritieme vlakte : de vlakte vóór de overstroming in de 5° eeuw, drooglegging van de vlakte in 5° tot 12° eeuw, wel en wee in Zeeuws Vlaanderen in de 13° en 14° eeuw, overstromingen en herindijken vanaf 14° tot 19°eeuw. Het Zwin. Hoofdstuk IX. De kust en de duinen : aspekt en beweging van de kust, de duinen; fysische eigenschappen, het leven in de duinen : de landbouw, de mens en zijn woning. Hoofdstuk X. De kust en de havens : ontstaan der havens, de maritieme installaties, de steden, de stranden. Hoofdstuk XI. Het water in de vlakte, polders en wateringen : strijd tegen de zee, strijd tegen het water in het binnenland, de wateringen, de resultaten der drooglegging. Hoofdstuk XII. Het leven in de vlakte : de landbouw, het buitenleven, de steden, de bevolking, Zeeuws-Vlaanderen. Hoofdstuk XIII. Vlaanderen buiten de zeekust; de Vlaamse landbouw : het land der bomen, algemene karakteristieken van de landbouw, streekvarieteiten (land van Aalst en zo meer), de evolutie van heden. Hoofdstuk XIV. De industrie is noodzakelijk, oude vormen van industrie blijven leven, de grote industrien van Gent, Ronse, Kortrijk en Roeselare, de industriegroep van Rijsel. Hoofdstuk XV. Het milieu van de mens : leven en zeden, de woning op de buiten, het verspreid liggen der woningen, de steden. Hoofdstuk XVI. De kommunikatiewegen en de handel : de wegen, de romeinse wegen, slechte staat der wegen, de scheepvaart in de 16° en 17° en 19° eeuw, de spoorwegen, de handel. Hoofdstuk XVII. Het probleem van de overbevolking : oorsprong van de Vlaamse bevolking, de oude bevolkingen, de Germaanse invallen, de taalgrens, de overbevolking, de emigratie, tijdelijk of definitief. We wensen Familia et Patria geluk met deze publikatie en danken haar oprecht, want in ons aller bereik ligt thans een encyklopedisch oeuvre dat ons zal toelaten een bredere kijk te hebben over Vlaanderen. We feliciteren eveneens graag de heer Eric Veys, drukker-uitgever, Ieperstraat 18 te Tielt, die deze facsimileuitgave bizonder goed heeft verzorgd. Voegen we er nog aan toe dat een hele reeks oude foto-opnamen van het Vlaamse natuurschoon dat het moderne leven van nu heeft veranderd of verwoest of aan het verwoesten is, in La Flandre staan uitgestald als relieken van het rustige en berustende Vlaanderen van toen. We hopen nu maar echt dat vele Vlamingen zich dit werk aanschaffen tot een diepere studie van eigen bodem en eigen volk.

30) ALGEMEEN.

S. DE LANGE :

DE TAALGRENS TUSSEN OOST-VLAANDEREN EN HENEGOUWEN. HET TAALGEBRUIK TE ETIKHOVE. HET TAALGEBRUIK TE SCHORISSE.

Handelingen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Oudenaarde. Deel XVI. 2e afl. 1969. Blz. 169-227.

Naast een gedetailleerd zoeken naar het taalgebruik in beide taalgrensdorpen, hanteert schrijver een vaardige pen in het beschrijven van de toponymie, topografie en geschiedenis. We denken graag terug aan zijn vroeger verschenen verschenen bijdragen in dit tijdschrift over het taalgebruik te Op- en Nederbrakel, Geraardsbergen, Nederboelare en Everbeek. We zouden de auteur dank weten mochten al zijn bijdragen in een boekdeel samen worden gepubliceerd.

31) ALGEMEEN.

DOM WILFRIED VERLEYEN O.S.B.:

DOM DANIEL VAN GYSEGHEM, MONNIK VAN AFFLIGEM (1667-1718) EN ZIJN FAMILIE.

Vlaamse Stam. Tijdschrift voor familiegeschiedenis. VI° jg., 1970, nr. 2, blz. 67-69.

De familie van Gyseghem vinden we in de middeleeuwen te Dendermonde, Zele, Aalst en Zonnegem, ook in 1600 te Mespelare. Adrianus van Gyseghem, koster en burgemeester van Mespelare, gehuwd met Anna Cocx, had zes kinderen, waaronder Michael, die in de abdij van Affligem binnentrad en de kloosternaam Daniel ontving. Hier was hij achtereenvolgens sacrista, helper bij de novicenmeester en supprior. Hij overleed in 1718.

32) ALGEMEEN.

JAN ART:

HET LAGER ONDERWIJS TE GENT EN OP HET OMLIGGENDE PLATTELAND ROND HET EINDE VAN HET ANCIEN REGIME.

Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent. Nieuwe reeks. 1969. Deel XXIII. blz. 13-37.

Wie meer wil weten over het lager onderwijs in Oost-Vlaanderen op het einde van de 18° eeuw zal deze studie niet terzijde laten liggen. Na de inleiding handelt de auteur achtereenvolgens over de initiatieven van Kerk en Staat, de leerkrachten, het onderricht, Gentse kloosterscholen en meisjespensionaten, Oostvlaamse meisjespensionaten buiten Gent, zo te Aalst, Geraardsbergen, Ninove, Ronse en Velzeke, Gentse armenscholen, onvrije schoolmeesteressen te Gent, jongenspensionaten en lagere middelbare klassen te Gent, lagere middelbare klassen buiten Gent, zo te Aalst, Geraardsbergen en Ronse, jongenspensionaten buiten Gent, zo te Aalst, Edelare, Geraardsbergen, Melle, Moorsel, Ninove en Ronse, de vrije scholen te Gent, vrije schoolmeesters en schoolmeesteressen te Gent. Noteren we nog dat in de jaren 1779-1791 de bevolking van Ninove 66 % geletterd was. Aalst schommelde rond hetzelfde percentage. Dit werk komt voor in de reeks Studia Historica Gandensia van de Rijksuniversiteit te Gent. Zie Publikaties 1969, bl. 11.

33) ALGEMEEN.

DOM WILFRIED VERLEYEN O.S.B.:

DE MONNIKEN VAN AFFLIGEM IN DE 17° EEUW.

Eigen Schoon en De Brabander. 1970. nrs 1-2, blz. 46-57.

Historiek van de abdij tijdens de periode volgend op de brandstichting van 1580 en de moeilijkheden met de aartsbisschop van Mechelen. We excerperen een paar gegevens met betrekking tot het Land van Aalst. Met Antwerpen en Gent leverde eveneens Aalst acht monniken. De vader van monnik Placidus Limnander uit Aalst behaalde het licentiaat in de medicijnen te Bologna, terwijl een neef van hem in de adelstand werd opgenomen. Monnik Augustinus de Clippele kwam ter wereld op het hof te Willekens in de Kromstraat te Steenhuize. Een drietal monniken van Affligem gaven les in de Sint-Adriaansabdij te Geraardsbergen.

34) ALGEMEEN.

H. HEIKENS - R. VAN DER SCHAAF:

DIALEKTEN OP BAND.

Taal en Tongval. Tijdschrift voor de studie van de Nederlandse Volks- en Streektalen. Officieel orgaan van de Dialektencentrales van Gent, Leuven en Amsterdam. 22° jg., 1° en 2° afl. 1970, blz. 29-58.

In de reeks dialektopnemingen te Gent, gemaakt tussen 15 juli 1966 en 15 november 1969 noteren we de plaats van opname behorend tot het Land van Aalst : Aalst, Aaigem, Baardegem, Bambrugge, Berchem, Borsbeke, Denderleeuw, Dikkele, Erembodegem, Gavere, Heldergem, Herzele, Ledé, Meldert, Melle, Mere, Moorsel, Nederbrakel, Oordegem, Scheldewindeke, Sint-Kornelis-Horebeke, Smetlede, Velzeke, Viane en Westrem.

35) ALGEMEEN.
M. BOVYN :
DENDERBELLE (slot).
Oudheidkundige Kring van het Land van Dendermonde. 1970/1.

Schrijver wijdt een speciaal hoofdstuk aan de families Saeys en Uyttersprot, die te Denderbelle een voorname rol hebben gespeeld. De genealogische tabellen lopen vanaf het begin van 1880 tot 1948. Voor wat het Land van Aalst aangaat onderlijnen we Joannes Saeys in 1895 te Moorsel overleden, zijn zoon Clement in 1955 te Aalst gestorven; Adolpha Roelants, echtgenote van Joannes Uyttersprot was van Nieuwerkerken bij Aalst, Maria Uyttersprot, dochter van Alfons is gehuwd met Leon van Bossuyt uit Geraardsbergen.

36) ALGEMEEN.
X. :
OUDE OOST-VLAAMSE HERBERGNAMEN.
Toerisme in Oost-Vlaanderen. Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen. Nr 6. 1969. Bijlage van dit nummer.

In dit deeltje noteren we de volgende herbergnamen uit dorpen van het Land van Aalst : Elene : de nailde (1779); Roborst : den achtergael (1779); Geraardsbergen : den ouden nobel (1789); Nederbrakel : inden oliphant (1779); Ronse : inden oliphant (1603); Elst : den hoyvaer (1727); Geraardsbergen : den oyvaert (1548); Gavere : den ossensack (1727); Geraardsbergen : den Bonten os (1789); Lede : den bonten os (1779); Sint-Blasius-Boekel : den hosse (1779); Gavere : het wit peirt (1774); Oosterzele : het wit peirdt (1779); Aspelare : den Palinck (1779); Hofstade : den fynen palinck (1649); Woubrechtegem : de paling (1779); Moerbeke-Viane : het pannenhuys (1779); Onkerzele : het pannenhuys (1779); Sint-Antelinks : het pannenhuys (1779); Paulatem : het paradijs (1774); Geraardsbergen : 't Kleyn Parijs (1789); Kwaremont : den paterbergh (1779); Gontrode : de pauwelinne (1779); Sint-Lievens-Houtem : de paulyne (1735); Strijpen : den pau (1614); Erembodegem : den peireboom (1779); Aalst : den pilgrem (1570); Erembodegem : de pelgrim (1779); Geraardsbergen : de dry pelgrims (1789); Scheldewindeke : den pelgrim (1789); Sint-Martens-Lierde : de dry pelgrims (1779); Smetlede : den pelgrim (1779); Erembodegem : de peynse (1779); Balegem : duysent periclen (1624); Sint-Maria-Horebeke : het piphol (1779); Strijpen : den pilter (1774); Outer : den pits af (1779); Melden : inden plompaert (1659); Geraardsbergen : de poorte van gratie (1687); Ninove : de oude posterij (1780); Lede : den pot (1522); Merelbeke : den pot uyt (1719); Aalst : den Prince van Condé (1715); Geraardsbergen : den prins van Gumené (1789); Schorisse : den prince van gaever (1779); Semmerzake : den prince van Gavere (1774); Erembodegem : den prins Cardinael (1779); Roborst : prins charle (1779); Sint-Maria-Horebeke : den prins Carel (1779); Strijpen : prince Carel (1774); Welden : den prins Charles (1779); Geraardsbergen : den Prins de Ligne (1789); Ninove : den prins van Luyck (1779); Massemen : den prince van iseghem (1779).

id. id. 1970. nr. 1

Oosterzele : den reygher (1779); Paulatem : den reygher (1774); Geraardsbergen : in de vyf ringhen (1756); Geraardsbergen : in Roomen (1789); Hofstade : de roose (1779); Melle : de roose (1779); Mere : de roose (1779); Nederzwalm : de vyf rooskens (1792); Zandbergen : de roose (1779); Den-

derleeuw : den roscam (1779); Merelbeke : den roskam (1779); Ninove : Rotterdam (1780); Aspelare : den groenen ruyter (1779); Heldergem : den groenen ruyter (1779); Mere : in den ruyter (1779); Ninove : den groenen ruyter (1780); Woubrechtegem : den groenen ruyter (1779); Denderhoutem : het sas (1779); Herdersem : het sashuys (1779); Oosterzele : het sattyn (1728); Sint-Maria-Horebeke : den sayaert (1779); Aalst : in het groot schaeck (1679); Lede : het schaeck (1670); Nieuwerkerken : tscaeck (1608); Ninove : het schaeck (1670); Oosterzele : het schaeck (1779); Sint-Lievens-Houtem : tscaeck (1608); Appelterre : schaerken (1635); Hillegem : de schabbe (1779); Scheldewindeke : de schendevente (1779); Herzele : het schepenhuys (1779); Vlierzele : het schepenhuys (1779); Aalst : inden schilt (1589); Aspelare : den schilt van boulaere (1779); Deftinge : den schilt van boulaere (1779); Geraardsbergen : den Franschen schild (1789); Overboelare : de groene schildt (1779); Smeerebbe : den groenen schildt (1779); Geraardsbergen : het schip (1789); Ninove : het schipken (1780); Ronse : het schip (1654); Schendelbeke : het schipken (1779); Sint-Lievens-Esse : het schip (1779); Hillegem : den schoenmaker (1779); Dikkelvenne : het scholken (1733); Zottegem : het schuttershof (1774); Sint-Antelinks : het schuerken (1741); Oosterzele : het serttyn (1779); Geraardsbergen : Ste Adriaen (1547); Landskouter : Ste Agatha (1680); Moortzele : St Amandus (1779); Viane : Ste Amandus (1779); Bottelare : St Anna (1779); Geraardsbergen : Sint Anna (1779); Lede : Sint Anna (1695); Mere : Sint Anna (1779); Ninove : Ste Anna (1780); Schendelbeke : Ste Anna (1779); Berchem : Ste Anthonis (1779); Borsbeke : Ste Anthonius (1779); Geraardsbergen : Sinte Antonius (1779); Ninove : Ste Anthonius (1780); Okegem : Ste Anthonius (1779); Ressegem : Sinte Anthonius (1571); Ronse : sente antheunis (1547); Rozebeke : in Ste Antheunis (1611); Zottegem : Ste Antheunis (1569); Denderleeuw : Ste Arnaut (1779); Nederbrakel : Ste Arnout (1779); Melle : Sinte Augustinus (1750); Denderhoutem : Ste Barbara (1779); Scheldewindeke : St Christoffel (1779); Geraardsbergen : Sint Crispyn (1789); Denderhoutem : Ste Eloy (1779); Merelbeke : Ste Eloy (1779); Ninove : St Eloy (1780); Scheldewindeke : St Eloy (1779); Vlierzele : St Eloy (1779); Vlierzele : Sinte Fledericus (1779); Appelterre : sinte huybrecht (1779); Berchem : ste huybrecht (1779); Dikkelvenne : st hubrecht (1639); Geraardsbergen : ste hubrecht (1547); Erondegem : St Hubert (1779); Idegem : Ste huybrecht (1779); Melle : sinte hubertus (1779); Scheldewindeke : ste Hubert (1779); Sint-Lievens-Houtem : ste hubrecht (1672); Sint-Maria-Oudenhove : ste huybrecht (1727); Zottegem : st huybrecht (1774); Geraardsbergen : sinte Jacobs (1789); Berchem : St Jooris (1605); Denderleeuw : St Joris (1779); Geraardsbergen : Sint Jooris (1789); Herdersem : Sinte Jooris te peerde (1779); Herzele : Sinte Jooris (1779); Moerbeke-Viane : St Joris (1779); Ninove : St Jooris (1572); Burst : St Joseph (1779); Geraardsbergen : Sinte Jozef (1789); Parike : St Lambertus (1779); Appelterre : Sinte Merten (1779); Balegem : Sinte Marten (1779); Burst : Ste Marten (1779); Erpe : Ste Merten (1779); Geraardsbergen : Sinte Marten (1789); Herzele : Sinte Martin (1571); Hofstade : St Maarten (1638); Kerksken : St Martinus (1779); Lede : Ste Marten (1779); Leeuwergem : Ste Marten (1779); Massemen : Ste Marten (1777); Mere : Sint Martinus (1779); Opbrakel : Sint Martinus (1779); Sint-Maria-Oudenhove : St Marten (1779); Sint-Martens-Lierde : Ste Marten (1779); Woubrechtegem : St Merten (1779); Geraardsbergen : Sint Pieter (1789); Appelterre : Sinte Rochus (1779); Erpe : Sinte Rochus (1779); Balegem : Ste Sebastiaen (1779); Geraardsbergen : Sint Sebastiaen (1789); Ninove : St Sebastiaen (1780); Zonnegem : St Stephanus (1779); Edelare : het sleutelken (1638); Herzele : den gauden sleutel (1779); Gavere : de sloese (1774); Balegem : het sluyseken (1779); Heldergem : het sluyseken (1779); Hillegem : de smesse (1779); Munte : het sneypeert (1779); Melle : de dry snoucken (1779); Aalst : inden spieghel (1649); Geraardsbergen : den spiegel (1789); Scheldewindeke : inden spieghele (1594); Etikhove : de spoele (1779); Bavegem : den groenen spriet (1779); Sint-Maria-Horebeke : de spriet (1779); Erembodegem : het stampkot (1779); Aalst : den grauwen steen (1689); Bottelare : Steenberge (1779); Oosterzele : den steenput (1779); Aalst : inde sterre (1516); Berchem : de sterre (1779); Geraardsbergen : de sterre (1779); Erpe : de sterre (1779); Ledeberg : de sterre (1658); Ninove :

de sterre (1780); Denderhoutem : het steurtjen (1779); Zandbergen : de stier (1571); Sint-Lievens-Houtem : den lesten stuyver (1779).

id. id. nr. 2

Erpe : het tholhuys (1779); Volkegem : den treckpot (1779); Moerbeke-Viane : inde trompe (1656); Ophasselt : de trompe (1779); Bottelare : het trauweelken (1770); Volkegem : het trauweel (1779); Lede : den uil (1671); Volkegem : den huyl (1779); Erpe : de Valck (1779); Geraardsbergen : den Valck (1680); Gavere : het veir (1774); Vurste : het veir (1774); Ninove : inden verloren kost (1780); Kerksken : de vier hemerskinderen (1509); Ninove : de vier hims kinderen (1572); Aalst : den Voghelensanck (1649); Aspelare : den Voghelen sanck (1654); Lede : den vogelensanck (1779); Kwaremont : den vuyllen voorschoot ofte de craye (1654); Geraardsbergen : den vossen steirt (1789); Moortzele : taverne appelé le Renart (1405); Haaltert : het vossenhol (1779); Deftinge : de goede vrouwen (1779); Kwaremont : t'soete vrauwken (1779); Massemen : den vurst (1777).

id. id. nr. 3

Bottelare : de waepen van den marquis de rodes (1779); Ruien : sheeren wapenen (1779); Viane : het waepen van den jongen Baron (1779); Onkerzele : den waermoespot (1779); Meilegem : den rechten weg (1774); Geraardsbergen : de weerelt (1779); Zonnegem : de verkeerde wereld (1779); Geraardsbergen : het werregaren (1780); Massemen : het werregaeren (1777); Dikkelvenne : het wethuys (1774); Etikhove : het wethuys (1779); Sint-Denijs-Boekel en Sint-Maria-Horebeke : het wethuys (1779); Ninove : de wildeman (1673); Herzele : den wintmolen (1779); Denderwindeke : den wispelaer (1779); Welle : int wolfken (1774); Zandbergen : den wyngaert (1779); Zegelsem : de soghe (1722); Erembodegem : de sonne (1779); Geraardsbergen : de sonne (1676); Nederbrakel : in de sonne (1779); Zottegem : de sonne (1774); Aalst : de Swaene (1713); Borsbeke : de swaene (1779); Burst : de swaene (1779); Denderleeuw : de swaene (1779); Edelaere : de zwaene (1634); Erembodegem : de dry swaentiens (1779); Geraardsbergen : de swaene (1651); Grimminge : de swaene (1779); Haaltert : de swaene (1779); Herzele : de swaen (1779); Hillegem : de swaen (1779); Hofstade : de swaen (1779); Leeuwergem : inde zwane; Melle : de swaene (1634); Merelbeke : de swaene (1779); Nederbrakel : in de swaene (1779); Nederzwalm : de swaene (1774); Neigem : de swaene (1637); Ninove : de swaene (1638); Oombergen : de swaene (1779); Oordegem : de swaene (1779); Parike : de swaene (1779); Rozebeke : de swaene (1779); Schelderode : de swaene (1779); Schorisse : de swaene (1726); Sint-Kornelis-Horebeke : de swaene (1774); Sint-Maria-Oudenhove : de zwaene (1519); Viane : de dobbele swaene (1779); Welle : inde swaen (1774); Zegelsem : eene swaene (1779); Zottegem : inde zwane (1557); Bottelare : het sweirdt (1779).

37) ALGEMEEN.

J. VAN TWEMBEKE :

ENKELE HEERLIJKHEDEN IN HET LAND VAN RODE VANAF 1400.

Jaarboek van het Heemkundig Genootschap Land van Rode. Gentbrugge 1969. Blz. 58-64.

Op bestuurlijk en rechterlijk gebied was het Land van Rode georganiseerd in vier leenhoven : Scheldewindeke, Schelderode, Oosterzele en Melle, en in zeven vierscharen. Vervolgens weidt de auteur uit over de volgende heerlijkheden : Bottele, Hazebijts, Lusbeke en Vosbroek op Balegem; ten Burg te Bottelare; ter Burgt te Letterhoutem; Van den Abeele, ter Loven en leen van Melle; Meierij van Crombrugge, Crombrugge ten Hove, ter Hage, Meulenakker te Merelbeke; Van Loove en de meierij van Munte te Munte; ter Burgt te Oosterzele; Makkegemdries en de meierij van Rode te Schelderode; ten Bosse en Berchem ten Spiegele te Scheldewindeke; Meierij van Sint-Lievens-Houtem en Schoutendom van Sint-Lievens-Houtem te Sint-Lievens-Houtem.

38) ALGEMEEN.
Dr. E. WARLOP :
DE HEREN VAN RODE IN DE 12° EN 13° EEUW.
Jaarboek van het Heemkundig Genootschap Land van Rode. Gentbrugge. 1969. blz. 19-30. Vier illustr.

Onze grote kenner van de Vlaamse adel in de middeleeuwen heeft het hier over Iderus de Roden (1101), vader van de gebroeders Iderus, Zeger en Bonifaas van Schelderode; Boudewijn van Rode; Gerard I van Rode, met zijn kinderen Radolf, Gerard, Gerbod, Beatrix en Alix; Gerard II van Rode; Gerard III van Rode; Jan van Rode, halfbroer van Gerard III; en ten slotte over Gerard IV, zoon van Gerard III. Het Land van Rode zou ontstaan zijn in de 13° eeuw. De familie van Rode was een der machtigste huizen van het graafschap Vlaanderen. Ook speelden telgen uit deze familie een belangrijke rol in de betrekkingen tussen Vlaanderen en Engeland. In een bijgevoegde stamboom van Iderus van Rode vinden we al de voorgaande namen terug.

39) ALGEMEEN.
J. DE COCKER :
DE HEREN EN VROUWEN VAN HET LAND VAN RODE 1331-1462.
Jaarboek van de Heemkundige Genootschap Land van Rode. Gentbrugge. 1969. blz. 31-39.

Schrijver gaat een goede eeuw verder dan Dr Warlop in het uittekenen der heren van Rode. Komen in aanmerking : Godfried van Naast, heer van Rode; Robrecht van Vlaanderen, heer van Rode; Yolanda van Vlaanderen, vrouwe van Rode; Robrecht van Bar, hertog van Bar, heer van Rode; Robrecht van Bar, graaf van Marle, heer van Rode; Joanna van Bar, gravin van Marle, vrouwe van Rode.

40) ALGEMEEN.
G. WAEYTENS :
HET LAND VAN RODE.
Jaarboek van het Heemkundig Genootschap Land van Rode. Gentbrugge. 1969. blz. 12-18. Met kaart van Land van Rode.

Met de baanderij van Boelare, de baanderij en later prinsdom Gavere, de baanderij Schorisse en de baanderij, later prinsdom Zottegem vormde de baanderij, later markgraafschap Rode de vijf roeden of baanderijen (= baronien) van het Land van Aalst, afhangende van het leenhof van Aalst, het hof ten Steene.

41) ALGEMEEN.
W. VAN HILLE :
WAT WAS HET LAND VAN RODE IN JURIDISCH OPZICHT ?
Jaarboek van het Heemkundig Genootschap Land van Rode. Gentbrugge. 1969. blz. 43-45.

Bondige samenvatting van de juridische aspecten van het Land van Rode.

42) ALGEMEEN.
Prof. Dr. A. VERHULST :
ONTSTAAN EN ONTWIKKELING VAN VLIERZELE EN SINT-LIEVENS-HOUTEM.
Jaarboek van het Heemkundig Genootschap Land van Rode. Gentbrugge. 1969.

Deze bijdrage is een uittreksel uit het boek «Het Landschap in Vlaanderen» van prof. A. Verhulst, uitgave van het Willemsfonds, nr. 202.

43) ALGEMEEN.

X.:

EEN GROOT WEGENWERK IN DE 18° EEUW.

Jaarboek van het Heemkundig Genootschap Land van Rode. Gentbrugge. 1969. blz. 76-82.

Hoofdzakelijk worden hier gepubliceerd de ordonnantie en het reglement van zijn Majesteit betreffende de aanleg van de kassieweg van Brussel op Gent (2.4.1704) en het reglement der betalingen van dezelfde weg (11.1.1706).

44) ALGEMEEN.

JULIEN DE VUYST:

BIJDRAGE TOT DE GESCHIEDENIS VAN DE SPOORWEG AALST-ERPE-MERE-BURST.

Mededelingen van de Heemkundige Kring van Mere. Jg. X. 1970, nr 3. blz. 29-30.

Terugblik op de lentetijd van die spoorlijn, bij het slopen van het station Erpe-Mere.

45) ALGEMEEN.

BERTEN DE KEYZER:

HET ZWALMLANDSCHAP IN HERFSTTIJ, VAN DRIES VERSTRAETEN.

Toerisme in Oost-Vlaanderen. Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen. 1970. nr. 4, blz. 75-76. Een illustr.

Overzichtelijke kijk op het werk van Zwalmlandschapschilder Dries Verstraeten die aan de schilderachtige Zwalmstreek opvallende doeken heeft gewijd.

46) ALGEMEEN.

RENAAT VAN DER LINDEN:

PAARDENOMMEGANGEN IN OOST-VLAANDEREN.

Toerisme in Oost-Vlaanderen. Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen. 1970. Nr 2, blz. 23-25. Drie illustr.

De auteur onderzoekt de reden van ontstaan der paardenommegangen van o.m. Nederbrakel, Sint-Goriks-Oudenhove, Waarbeke, Mere, Zonnegem, Everbeek.

47) ALGEMEEN.

R. VAN DEN ABEELE-BELLON:

WANDELINGEN IN HET LAND VAN RODE EN HET LAND VAN GAVERE, MUNTE, SCHELDERODE, VURSTE, MELSEN.

Toerisme in Oost-Vlaanderen. Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen. 1970. Nr 3, blz. 48-50. Vier illustr.

Gereed gesneden brood voor wie een prachtige wandeling wil maken in het heerlijke land van Gavere en Rode.

48) ALGEMEEN.

RIK CASTELAIN:

LANDBOEK EINE (1683-1687) V° DEEL.

Handelingen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Oudenaarde. Deel XVI. 2° afl. 1969. blz. 101-167.

Als eigenaars van ettelijke percelen grond te Eine noteren we de abdij van Ename en de jonkheer Maximiliaan van der Meere, heer van Voorde en Zandbergen.

49) AALST.

J. GRAUWELS :

OBITUARIUM VAN HET KLOOSTER MARIENRODE ONDER HALEN.

Vlaamse Stam. Tijdschrift voor familiegeschiedenis. 1970. nr 3, blz. 229-239.

In het obituarium, register 7, vinden we Hathebrandus De Smet, monnik van St Salvador te Antwerpen ingeschreven. Te Rotem in Limburg was hij biechtvader sedert 1755 en overleed er in 1782. Hij was afkomstig van Aalst.

50) AALST.

BERT DE COCK :

ZESTIG JAAR ONMONDIGHEID VAN HET VOLK.

Uitgave van het Arrondissements Christelijk Werkersverbond Sint-Niklaas. 1969. 107 blz. Dertien illustr.

Dit werk is het resultaat van de opzoekingen over het leven van de Wase parlementariërs. uit de jaren 1830-1892. Schrijver zet de stelling voorop dat de sociale geschiedenis voor een groot deel bepaald wordt door het inzicht en de gedragingen van de politici. Door de ingenomen sleutelpositie lieten zij een onoverzienbare invloed gelden. De auteur neemt in zijn betoog de politieke aktiviteiten van acht en twintig parlementariërs uit het Waasland onder de loupe. Als hoofdlijnen citeren we : de macht van de adel en de opkomst van het syndikalisme, alle vormen van katolicisme, de eerste adem van het socialisme, het orangisme, het Lamenisme, het liberalisme, de fransgezinde houding en de eerste uitingen van de Vlaamse bewustwording. Naast dit alles vinden we in dit boeiend boek enkele delen stamstomen - kwartierstaten en verbondenheid met andere adelijke families, zo de verbondenheid van de families Vilain XIII en de Brouchoven de Bergeyck, de kwartierstaat van Willem D'Haenens, Carolus de Meester, Franciscus de Muynck, gebroeders Janssens, baron Alfons Verwilghen, Joseph van Naemen, August Frans Raemdonck, Franciscus van Brussel, Charles Boeye, Jan Baptist Nobels. Bij de Vilain's citeert schrijver Jan Jacques Vilain (1712-1777), burgemeester van de stad Aalst. Een mooie brok sociale geschiedenis van het Waasland. Wanneer lezen wij een soortgelijk werk over het eigen Aalsterse en stad Aalst ? Want de sociale strijd is te Aalst niet minder geweest.

51) AALST :

I. DE VOS :

AALST EN HAAR VISUEEL KULTUURGOED. HET OUD-HOSPITAAL.

Toerisme in Oost-Vlaanderen. Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen. 1970. Nr 4, blz. 69-70. Twee illustr.

Summiere inventaris van het visueel kultuurged bewaard in het Oud-Hospitaal en zijn museum. Graag hadden we dat meer gedetailleerd gelezen. Of heeft de schrijver slechts een expressieve uitnodiging tot een bezoek willen voorleggen ? Wat we volkomen beamen, want de bezoeken aan onze musea te lande zijn werkelijk karig.

52) DENDERLEEUW.

G. GUYOT :

L'ABBAYE DE DILLEGEM.

Graafschap Jette. Orgaan van de Geschied- en Heemkundige Kring van het graafschap Jette en omgeving. 5° jg., 1968, nr. 2, blz. 23-47.

Te Denderleeuw gingen de twee derden van de tienden naar de plaatselijke heer, de prins van Chimay, in de 18° eeuw; en een derde moest de pastoor van Denderleeuw afstaan aan de abt van Dillegem, die het patronaatsrecht over de parochie Denderleeuw bezat.

53) DEFTINGE.

A. MAHAUDEN - J.L. RENS - PATER M. VAN KERCKHOVEN :

INDICES OP DE STATEN VAN GOED VAN DE BARONIE BOULAERE. EERSTE DEEL. GREFFIE DEFTINGE.

Uitgave van de Vlaamse Vereniging voor Familiekunde. Gouw Oost-Vlaanderen. 1970. 93 blz. gestencileerd. Twee illustr.

Dat de Staten van Goed voor genealogen en vorsers naar familienamen van groot nut zijn hoeft geen verder betoog. De Vlaamse Vereniging voor Familiekunde is begonnen met de publikatie van de staten van goed der baronie Boelare, met de greffie Deftinge als eerste van vijf delen. Jammer genoeg zal een en ander uit deze uitgave de lezer tegen de borst stoten. Qua presentatie en verzorging laat het te wensen over. Geen verzorgde afdruk en taalfouten die we toch geen typefouten kunnen noemen. Zo in het voorwoord van de voorzitter «twede» en «vorschers». En dan nog de onverzorgde stijl. Op blz. 77 lezen we «het klooster tot Veltigue». Zou het origineel dat schrijven voor Velzeke ? Op blz. 77 vinden we een Pieter Maes uit «St Martens-Oudenhove» ! Waar ligt die gemeente ? Een nieuwe soms ? Ofwel moet dit zijn Sint-Martens-Lierde of Sint-Maria-Oudenhove of Sint-Goriks-Oudenhove. We kunnen zeer moeilijk aanvaarden dat het origineel zulke foutieve lokalisaties te lezen geeft. Voeg daarbij nog het hoofdstukje «Het Land van Boelare» van J. Van Twembeke. Waarom niet een gedegen beeld ophangen van deze roemrijke baronie van Vlaanderen ? Waarom niet in één deel, in plaats van te versnipperen in de volgende afleveringen ? Waarom «Boulaere» in de titel en niet Boelare ? De titel is toch geen diplomatische tekst ? We verwachten dat de volgende delen het beter zullen doen.

54) ENAME.

ACHIEL DE VOS :

SOCIAAL-ECONOMISCHE GESCHIEDENIS VAN ERTVELDE-KLUIZEN (1400-1795).

Onuitgegeven handschrift (tot hiertoe). X + 179 getypte bladzijden. 1970.

Een zeer merkwaardig werk dat in zijn opbouw en uitwerking een vaardige en een echte historicus weerspiegelt. Een afgestudeerde aan de universiteit kan het niet beter doen al was hij dokter in de geschiedenis !! Aan de hand van een massa onuitgegeven archiefstukken schrijft de auteur een trouw en betrouwbaar beeld van het sociale en economische leven van deze lokaliteiten, en dat in de loop van praktisch vierhonderd jaar van het Oud-Regime. Het baart dan niet de minste verwondering dat de auteur de eerste prijs van de Provincie Oost-Vlaanderen verwierf met zijn studie in 1970 bij de juryzitting der Provincie voor de prijs voor Heemkundige Monografie. Naar we vernemen zijn voor het ogenblik onderhandelingen aan de gang voor het uitgeven in boekvorm. Het grondbezit van de abdij van Ename te Kluizen vangt aan met de schenking van de heerlijkheid onder Boudewijn VII (1111-1119) aan de monniken der abdij. Binnen dit gebied van de Twaalf Hofsteden behield de abdij de kern ervan, namelijk het goed ter Kluizen, met de daarbijhorende molen in eigen bezit. Dit Goed ter Kluizen telde een oppervlakte van 74 Ha. in 1446 en 78 Ha. in 1663.

55) ERPE.

RAYMOND DE MOL :

PAARDENTELLING TE ERPE IN 1692.

Mededelingen van de Heemkundige Kring van Mere. Jg. X. 1970. Nr 3, blz. 26-27.

Publikatie van het origineel uit het fonds Erpe, Rijksarchief Gent. Noch doel, noch reden, noch een andere omstandigheid betreffende de telling is hier naar voor gebracht. Waarschijnlijk gebeurde de telling in verband met de levering van paarden en wagens aan de Franse invallers van toen.

56) ERPE.

ALB. D'HOKER :

DE ZOUAVEN VAN ERPE (vervolg).

Mededelingen van de Heemkundige Kring van Mere. Jg. X. 1970. Nr. 2, blz. 13-16. Drie illustr.

Biografische gegevens over de zouaven Petrus-Joannes Casier, Emiel Joannes Peerlinck, August Van Cautere, Jan-Baptist Temmerman en Philemon Herssens.

57) ERPE.

JULIEN DE VUYST :

DE KERKDIEFSTAL TE ERPE.

Mededelingen van de Heemkundige Kring van Mere. Jg. X. 1970. Nr. 4, blz. 38-39.

Bondig relaas van de diefstal van heilige vaten en onteren der Heilige Hostien te Erpe, in de nacht van 22 op 23 maart 1888.

58) GENTBRUGGE.

TH. de HEMPTINNE :

HET ONTSTAAN VAN EEN LOKAAL SCRIPTORIUM TE GENTBRUGGE IN HET 2° KWART VAN DE 14° EEUW.

Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent. Nieuwe Reeks. Deel XXIII. blz. 3-12. Twee illustr.

De bedoeling van schrijver is erop gericht een bijdrage te leveren tot de kennis van de oorkonding in Vlaanderen in de 13° en 14° eeuw. De keuze van het Klarissenklooster te Gentbrugge, gesticht rond het jaar 1286, verrechtvaardigt hij door het feit dat dit klooster in de onmiddellijke nabijheid stond der abdijen St Pieters en St Baafs, die toendertijd grote schrijf en kultuurcentra waren in Vlaanderen; een omstandigheid die hem meer dan één lichtpunt zal geven in zijn opzoekingen. De auteur schrijft de volgende konklusie neer bij het einde van zijn betoog : «Belangrijk is echter niet zozeer te weten waar juist de oorkonding geschiedde, maar wel dat er te Gentbrugge, hoe lokaal en hoe primitief ook, in de eerste helft van de 14° eeuw een schrijfcentrum ontstond, dat er waarschijnlijk niet zou geweest zijn zonder de aanwezigheid van de Klarissengemeenschap aldaar». Stippen we terloops aan dat in de oorkonden van het klooster er ook een voorkomt uitgaande van de schepenen van Mere (24.11.1333 en 2.2.1334); een uitgaande van Ydijr van Ydenghem, baljuw van de heerlijkheid van Schelderode (4.5.1337) en een paar uitgaande van Bele uit Lede (2.2.1341 en 2.2. 1343). Ook dit werk komt voor in de reeks Studia Gandensia van de Rijksuniversiteit te Gent. Zie Publikaties 1969, blz. 11.

59) GENTBRUGGE.

O. VAN WITTENBERGHE - G. WAEYTENS :

GENTBRUGGE IN HET MIDDEN VAN DE 19° EEUW.

Jaarboek van het Heemkundig Genootschap Land van Rode. Gentbrugge 1969. 1969. blz. 46-57. Twee illustr.

Topografische rekonstructie van Gentbrugge in verleden eeuw. Worden behandeld : het Center, de dries, de bos en d'heyde.

60) GENTBRUGGE.

G. WAEYTENS :

HET KLOOSTER VAN DE RIJKE KLAREN TE GENTBRUGGE.

Jaarboek van het Heemkundig Genootschap Land van Rode. Gentbrugge 1969. blz. 98-101. Een illustr.

Fragmentarisch overzicht van het ontstaan, de groei en het verdwijnen van dit klooster, rond 1286 gesticht, en dat in het Gentse zeer gekend en bekend was.

61) GERAARDSBERGEN.

A. VIAENE :

DE TARIEFLIJST VAN GERECHTELIJKE BEDEVAARTEN VAN GERAARDSBERGEN EN GENT.

Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis gesticht onder de benaming Société d'Emulation te Brugge. Deel CIV. Jaar 1967. Brugge 1968. blz. 203-214.

Het kleine perkamenten privilegie- en keurboek uit de 15° eeuw uit het stedelijk archief van Geraardsbergen — thans in het Rijksarchief te Ronse, fonds Geraardsbergen — bevat op ff. 30 v - 36, een tarieflijst van gerechtelijke bedevaarten. Op de korte lijst, die de meest praktische bedevaarten voor de schepenbank van Geraardsbergen bevat, volgt de lange lijst van Gent. In totaal staan 165 bedevaarten vernoemd, terwijl er voor Geraardsbergen slechts een tiental zijn vermeld. Beide tarieflijsten worden hier in het origineel weergegeven. Tot de dichtstbij gelegen bedevaarten behoren : Sint-Antonius te Borsbeke bij Aalst, het H. Kruis te Asse, Onze Lieve Vrouw van Ruiselede, Onze Lieve Vrouw te Gottem, Sint-Laureins te Zelzate en Sint-Daniel te Beervelde. Bij de verst afgelegen zijn vermeld : Rome, Tours en vele andere plaatsen in Frankrijk, Italië, Duitsland en Hongarije.

62) GERAARDSBERGEN.

ALBERT DE SCHREVER :

BIJDRAGE TOT DE STUDIE VAN DE PERSOONSNAMEN TE GERAARDSBERGEN IN 1374 EN 1417. DEEL II. BEWERKING.

Katolieke Universiteit te Leuven. Thesis aangeboden tot het bekomen van de graad Licentiaat in de Germaanse Filologie. 1969. 175 blz. Gestencileerde uitgave. Bestellen bij de auteur.

Na deel I. dat de glossaria van de cijnsboeken anno 1374 en 1417 inhoudt en dat we in ons tijdschrift 1968, blz. 287, besproken hebben, volgt het deel II. Bewerking, van de voornoemde glossaria. In het eerste hoofdstuk behandelt de auteur de voornamen uit beide glossaria. Mannen- en vrouwennamen zijn ondergebracht in alfabetische lijsten met aanduiding van de frekwentie ervan. De tweede hiervan steunt op de eerste en die tweede lijst is matematisch geordend. Meteen duidt hij procentueel de belangrijkheid der namen aan. Het veel gebruik van kristelijke namen, én mannelijke én vrouwelijke, komt uit die lijsten duidelijk naar voor. In het tweede hoofdstuk weidt hij uit over de familienamen van 1374, onderverdeeld in vier reeksen : afstammingsnamen, herkomstnamen, beroepsnamen en bijnamen. Elke reeks is alfabetisch gerangschikt en hierop volgen de besprekingen ervan. Bij de herkomstnamen heeft hij nog enkele demografische uitweidingen gevoegd. Minder duidelijke namen somt hij op in een vijfde reeks. Beschouwingen over de naamgeving bij de vrouwen vormt de stof van het derde hoofdstuk. In het vierde hoofdstuk onderzoekt de auteur de namen die niet thuis horen bij het type voornaam + familienaam. Uit dit kort overzicht van de inhoud van deel II blijkt duidelijk de degelijkheid van deze studie. Voor de onomastiek van Geraardsbergen en omliggende betekent het een flinke aanwinst. We koesteren de hoop dat de auteur het niet bij zijn eerste publikatie zal laten. Er rest nog zoveel te doen voor het Land van Geraardsbergen.

83) GRIMMINGE.

R. VAN DEN ABEELE-BELLON :

GRIMMINGE IN DE WEERGLANS VAN EEN WELEER BEROEMDE ABDIJ.

Toerisme in Oost-Vlaanderen. Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen. 1970. Nr. 1, blz. 8-10. Vier illustr.

Grimminge roept de naam op van Beaupré, de oude abdij van Cistersienserinnen, in 1228 door Aleidis van Boelare gesticht. Schrijver laat de lezer ken-

nis maken met de abdij, waarvan sommige resten nog overblijven. Grimminge heeft ook zijn eigen Raspaillebos, deel van het vroeger uitgestrekt woud dat liep van Geraardsbergen tot Brussel.

64) KWAREMONT.
F. VAN HOUDENHOVE :
SAGENONDERZOEK TUSSEN SCHELDE EN LEIE IN HET OOSTELIJK GEDEELTE VAN WEST-VLAANDEREN.
De Leiegouw. Vereniging voor de studie van de lokale geschiedenis, taal en folklore in het Kortrijkse. Jg. XII. 1970. Afl. 1, blz. 73-86.

In de rijke reeks sagen, onder hoofding kabouters die schaden, vinden we een sage die zich afspeelt in het kasteel van Kwaremont.

65) MELSEN.
J. DE COCKER :
DE HEERLIJKHEID VAN MELSEN.
Jaarboek van het Heemkundig Genootschap Land van Rode. Gentbrugge. 1969. blz. 83-95. Vijf illustr.

Het betoog weidt uit over de uitgestrektheid der heerlijkheid, de heerlijke rechten, de molens en de olieslagerij.

66) MERE.
YOLANDA SUYS :
RIJMPJES BIJ SPELEN EN ANDERE TE MERE.
Mededelingen van de Heemkundige Kring van Mere. Jg. X. 1970. Nr. 3, blz. 31-32.

Een reeks schommelliedjes, liedjes bij het balspel en gelegenheidsliedjes. Een onderwerp dat omzeggens onuitputtelijk lijkt te zijn.

67) MERE.
YOLANDA SUYS :
BETEKENIS EN HERKOMST VAN DE VOLKSE BENAMINGEN VAN DE MEERSE FAMILIES.
Mededelingen van de Heemkundige Kring van Mere. Jg. X. 1970. Nr. 3, blz. 28.

Wat naast de folklore van evenveel belang is, onderlijnen we het feit dat schrijfster voortdurend dokumentatie schenkt voor eventuele vorsers naar familienamen en bouwstenen voor hun stamboom, want al de geciteerde namen zijn ingekaderd door data van geboorte, huwelijk en overlijden.

68) MERE.
JULIEN DE WOLF :
HERINNERINGEN UIT HET LEVEN VAN EEN VOLKSZANGER (slot).
Mededelingen van de Heemkundige Kring van Mere. Jg. X. 1970. Nr. 4, blz. 36-38.

Volkszanger Julien De Wolf vertelt enkele herinneringen uit zijn zangersleven, zo over de moord te Denderwindeke, een oude herinnering uit Erpe, het feest van de heilige Aloisius van Gonzaga, de tijd der klompen en herinneringen uit Zuid-Afrika.

69) MERE.

JULIEN DE VUYST :

MEERSE VOLKSLIEDJES.

Mededelingen van de Heemkundige Kring van Mere. Jg. X. 1970. Nr. 4, blz. blz. 33-35.

Worden besproken en gepubliceerd, de liederen : de bedrogen duivel, de boer die zijn ziel verkocht, de slechte boer. beide laatste met de bijhorende muziek.

70) MOORTSELE.

D. DE MOOR :

AANGENAME KENNISMAKING MET MOORTSELE.

Toerisme in Oost-Vlaanderen. Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen. 1969. Nr. 6, blz. 109-111. Vijf illustr.

Mooi dorp in de buurt van de grootstad. Schrijver nodigt ons uit de schilderachtige hoekjes te bezoeken, zo het kerkje, het lichtgolvend landschap in de buurt, het oude Molenhuis, de oude watermolen en de omgeving van de Gondebeek. Bizonder bekend is de Sint-Amandsfontein.

71) NINOVE.

GONTRAN VAN SEVEREN :

ZO ZIET DE KUNSTENAAR OOST-VLAANDEREN. LUC DE DECKER.

Toerisme in Oost-Vlaanderen. Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen. 1969. Nr. 6 ,blz. 112-113. Twee illustr.

Enkele biografische en artistieke notaties over de te Ninove geboren kunstschilder, Luc De Decker. Deze landschappen maken een grote indruk. Evenzo zijn porretten. Wist U, beste lezer, dat de afbeelding van onze koning Boudewijn op onze bankbriefjes van twintig frank van de hand van Luc De Decker is ?

72) OOSTERZELE.

ROBERT BERNAERT :

UIT DE KRONIEKEN VAN SINT-LAUREINS VOOR 1900.

Sint-Laureins 1970. 169 blz., 67 illustr. Een kaart

In dit eerste deel — want er komt nog een tweede in 1971 — publiceert de toenmalige onderpastoor van Sint-Laureins, thans pastoor te 's Gravejansdijk (Bassevelde) de door hem ontdekte historische notities van de vroegere pastoor, de Swaef. Een overvloed van toponiemen en stambomen valt onmiddellijk op. Evenzo de talrijke oude zichten die quasi niet meer weer te vinden zijn. In de stamboom van Maria-Theresia van de Keere, gehuwd met Scholaert J.B., onderlijnen we de familienaam Balcaen uit Oosterzele. Spijtig dat omzeggens geen enkele stamboom naast de namen data van geboorte, huwelijk of dood vermeldt. Ook ontbreken zelfs voornamen.

73) POLLARE.

R. VAN DEN ABEELE-BELLON :

WANDELINGEN IN HET GROENE PAJOTTENLAND. POLLARE.

Toerisme in Oost-Vlaanderen. Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen. 1970. Nr. 4, blz. 66-68. Vier illustr.

De Dendervallei biedt een krans van pittoreske landschappen die de toerist door zijn reizen naar verre einders totaal uit het oog verliest. Wie Pollare en omgeving eens aandoet, ondergaat de betovering van deinende en kleurige vergezichten. Schrijver penseelt een paar bladzijden wandeling doorheen dit dorp en zijn omgeving.

74) SCHELDEWINDEKE.

D. DE MOOR :

AANGENAME KENNISMAKING MET SCHELDEWINDEKE.

Toerisme in Oost-Vlaanderen. Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen. 1970. Nr. 1, blz. 19-19. Vier illustr.

Een kijk in de geschiedenis en folklore van een gemeente die we niet aangemeld vinden als een der dorpen van het Land van Rode. Veel aandacht is besteed aan de schrijfwijze en de betekenis van de dorpsnaam. We zoeken echter tevergeefs de verklaring van Prof. Dr. Gysseling, die toch heel wat meer betekent dan de verklaringen van Raepsaet en de Smet.

75) SINT-MARIA-LATEM.

R. VAN DEN ABEELE-BELLON :

SINT-MARIA-LATEM, EEN DORP MET KONTRASTEN.

Toerisme in Oost-Vlaanderen. Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen. 1970. Nr. 2, blz. 29-31. Vijf illustr.

Sint-Maria-Latem kent «een aaneenschakeling van toeristische genietingen. Ongerept natuurschoon gaat er gepaard aan oude dorpsschoonheid. Voor uiteenlopende interessen kan er ruimschoots een keuze worden gemaakt», aldus de auteur, die uitvoerig vertelt over de kerk, de Zwalm en het oude stampkot.

76) WELDEN.

R. VAN DEN ABEELE-BELLON :

WELDEN, IN DE VALLEI VAN DE SCHELDE.

Toerisme in Oost-Vlaanderen. Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen. 1969. Nr. 6, blz. 104-106. Vier illustr.

Wie Welden zegt, denkt aan de Schelde en de Zwalm, en aan de geboorteplaats van Mgr. Lambrecht, 23e bisschop van Gent. Schrijver schetst de weg naar de bezienswaardigheden van het dorp, dat een landbouwdorp is gebleven en dat bizonder de aandacht trekt door zijn grote en goed bewaarde hofsteden, vastgelegd in het groen van de Scheldemeersen.

77) ZOTTEGEM.

E. OSSIEUR :

HET BURGERLIJK HUWELIJK IN OOST-VLAANDEREN IN 1816.

Vlaamse Stam. Tijdschrift voor Familiegeschiedenis. VI° jg., 1970, nr. 1. blz. 39-46.

In 1816, tijdens het Hollands Bewind, was het voor de burgerlijke overheid meer dan duideliik dat in vele gemeenten het kerkelijk huwelijk niet voorafgegaan werd noch gevolgd door het burgerlijke. Minister Van Maanen zond een rondschrijven naar de gemeenten ten einde de niet burgerlijk gehuwden burgerlijk te doen huwen, dit onder dreigement van onwettigheid der kinderen. In de reeks kerkelijk gehuwden die zich nog burgerlijk in orde hoefden te stellen, onderlijnen we Demets Jacques gehuwd met Demulder Isabella te Zottegem.

GOTTEM a/Leie. Valère GAUBLOMME.

AMBTSMISBRUIK TE GAVERE

20.10.1735

Jan van Steenbeke, officier van het Land van Gavere en Norbert Neyt, luitenant-baljuw van hetzelfde land, staan terecht. In de nacht van 22 december 1732 trok Van Steenbeke met Anthone van Ypersele, soldaat, naar de herberg het Scholken te Dikkelvenne, waar zich Joos Blommaert bevond. Deze laatste was daar 's avonds aangekomen op weg naar Vurst en Gent en kwam van Horebeke. De waard en zijn vrouw getuigden deze man te kennen, al was hij niet voorzien van «eene attestatie». Hij was op weg naar Middelburg en beweerde geen attestatie nodig te hebben en was in het bezit van «eene besatse», waarin zich veel geld bevond, ook uit zijn zakken werd geld gehaald en vier gesloten brieven bestemd voor Middelburg. Van Steenbeke verplichtte Blommaert hem te volgen naar Gaver, nadat hij geboeid werd. Blommaert, die verzocht de greffier van het land van Schorisse te verwittigen, werd geleid naar het huis van Norbert Veyt, die werd opgeklopt te middernacht en ze doorstuurde naar het landhuis van Gavere. Neyt nam het geld van Blommaert, nl. verscheidene zilverstukken, mee naar huis, terwijl van Steenbeke en van Ypersele Blommaert, die in de kelder werd opgesloten, dienden te bewaken. Inmiddels kwam Lieven Herman, gewezen-koster van Dikkelvenne, getuigen voor Blommaert, maar ook Neyt was niet werkloos gebleven, maar had Adriaen D'Hanens, burgemeester, Jan Vlaminck en Jan-Baptist de Raedt, schepenen, in de wetskamer samengeroepen, waar duchtig werd gedronken «bij consent van Neyt». Lieven Herman verklaarde dat Blommaert van Horebeke was en het geld voortkwam van de verkoop van een hofstede. Toch werd Blommaert niet vrijgelaten, maar werd van hem door Neyt geëist 10 dukaten, die een pistool voorstelde; er werd geboden en afgeboden en tenslotte betaalde de aangehoudene 8 dukaten of 4 pond groot + het gelaag van de wethouders (25 schellingen groot) + 2 potten warme wijn voor het gezelschap; ieder van de wethouders ontving 1 pattakon. Nadat Blommaert de aanwezigen had voldaan werd hij vrij gelaten.

In september 1732 had Neyt reeds ambtsmisbruik gepleegd tegenover Jan Gossaert, zoon van Pieter, landbouwer te Hermelgem, in de herberg van Franchois Waerebeke te Nederzwalm. Gossaert, die bij drank was, vloekte en tierde, werd door Neyt aan armen en benen gebonden «aende leenen van eenen stoel, den welcken van achter wiert vastghemaeckt aende hangelaeck inde schauwe van een ander camer» en gans de nacht bleef hij in die toestand. Tussen 7 en 8 uur verscheen Jan de Potter van Hermelgem, die verzocht om Gossaert vrij te laten. Neyt eiste eerst twee pistolen, tenslotte stelde men zich akkoord op 1 pond groot ,betaald door Jan-Baptist van der Haeghen, waarvoor Gossaert een obligatie tekende. Hierna werden de boeien geslaakt.

Op de zondag na Allerheiligen 1732 werd Amandus Sacx het slachtoffer van voorn. Neyt, die hem beschuldigde van een ergernisgevend liedje te hebben gezongen. Sacx, die niet wou zwijgen, werd op bevel van Neyt door soldaat Anthone van Ypersele met een stok geslagen, gestoten en buiten het huis geschopt.

Jan van Steenbeke werd veroordeeld om zich binnen de 3 dagen naar de «cipierage» van het hof te begeven en er opgesloten te worden «inden donckeren put, te waeter ende te broode», gedurende 8 dagen, «faute dies» wordt hij voor 3 jaar gebannen uit Vlaanderen. Norbert Neyt wordt onbekwaam verklaard voor ieder openbaar ambt en moet een boete betalen van 300 pond parisis + aan de erfgenamen van Joos Blommaert de 4 ponden groot en de 25 schellingen groot terug betalen + de waarde van 2 potten warme wijn en aan Jan Gossaert 20 schellingen groot, binnen de duur van een maand, + de proceskosten.

Jan Vlaminck, Adriaen D'Hanens en Jan-Baptist de Raedt moeten ieder de pattacon terugbetalen + voor de eerste een boete van 200 ponden parisis en Jan D'Hanens van 50 pond parisis +de proceskosten.

blz. 69 v° - 74 v°.

TOLRECHTEN MOETEN BETAALD WORDEN

15.3.1786

Judocus de Spiegeleere, zoon van Arnoldus, van Sint-Antelinks, nu voortvluchtig, is op 8 juli 1785 's avonds tussen 6 en 7 uren, komende van Brussel met een paard aldaar aangekocht, het tol te Meerbeke voorbij getrokken, zonder de vereiste tolrechten te betalen; toen de onderbrigadier Bullot hem ontmoette en wees op de te betalen tolrechten voor het aangekocht paard, weigerde de Spiegeleere; hierop wou de onderbrigadier het paard aanslaan en naar het tolhuis leiden, waartegen de eigenaar zich met geweld verzette en de brigadier met een stok verscheidene slagen toebracht «tot soo verre dat eene van de pijpen van diere is gebroken geweest».

De schuldige wordt levenslang uit het land gebannen en zijn goederen worden verbeurd verklaard + proceskosten. Dit vonnis zal te Sint-Antelniks op het kerkstichel na de mis voorgelezen worden.

blz. 234 v°, 235 r°.

OPSTAND TEGEN DE POLITIE

27.1.1787

Benedictus van der Snick, Frans van der Snick en Jan-Baptist van der Snick, allen van Lede, samen met Joannes Corthals van Erpe, aangehouden, werden veroordeeld «over hunne faitelijckheden ende excessen» om gedurende drie dagen «te peniteren in stricte detentie te waeter ende ten broode» + samen de proceskosten te betalen, vooraleer het gevang te mogen verlaten. blz. 241 r°.

(Ra. Gent : fonds Raad v. Vlaanderen, Register van Criminele Sentencien, nr 8596)

J.d.B.

— INHOUDSTAFEL 1970 —

W.L. BRAEKMAN :

De «statuten van levene» van het Begijnhof te Geraardsbergen (1414) 37

M. CORNELIS :

Buitenpoortersboeken van Geraardsbergen (4e vervolg) 117

F. COURTEAUX :

De kapel van de H. Geest en de Armenzorg te Aalst (1470-1970) 49

Hebt U «Man in Metropolis» gezien op de beeldbuis ? 219

J. DE BROUWER :

Opstand tegen de politie 36

Onruststokers te Geraardsbergen 96

Kollaboratie met de vijand 108

Verspreiding van valse munten 116

Een burgemeester hielp hongerige volksgenoten 217

Ambtsmisbruik te Gavere 239

Tolrechten moeten betaald worden 240

Opstand tegen de politie 240

B. DE KEYZER :

Snap-shot uit de Brabantse Omwenteling 109

S. DE LANGE :

Brakel. Historische gegevens met betrekking tot het taalgebruik. Evolutie hierin. 1

E. DE RIDDER :

Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon 48, 218

F. DE SMAELE :

Met Omer Wattez op tocht door Schorisse 205

J. DE VUYST :

Vliegende blaadjes van een Aalsters Liedjeszanger 89

V. GAUBLOMME :

Onze bibliografie 79, 222

J. PIETERS :

Een bladzijde uit de geschiedenis van het Land van Gavere (1843-1494) 97

De Redaktie nr. 2, II, III - 244

ANALITISCHE TAFEL

BIBLIOGRAFIE		79, 222
GESCHIEDENIS :	*Godsdienstige :*	
	Geraardsbergen	37
	Politieke-militaire :	
	Gavere	97
	Brabantse omwenteling	109
	Rechterlijke :	
	Berchem	217
	Gavere	239
	Geraardsbergen	96, 116
	Lede	240
	Nieuwenhove	36
	Nukerke	108
	Sint-Antelinks	240
	Sociale :	
	Aalst	49, 218
	Taalkunde :	
	Brakel	1
	Toeristische-historische wandeling :	
	Schorisse	205
FAMILIEKUNDE :	Buitenpoorters van Geraardsbergen	117
FOLKLORE :	Aalst	89

REGISTER VAN DE PLAATSNAMEN

AALST : 48, *49, 89, 218*
BERCHEM : 217
BRAKEL : *1*
GAVERE (land van) : *97*, 239
GERAARDSBERGEN : *37*, 96, 116
LEDE : 240
NIEUWENHOVE : 36
NUKERKE : 108
OGY : 117
OKEGEM : 117
ONKERZELE : 119
OOMBERGEN : 124
OORDEGEM : 126
OOSTAKKER : 128
OOSTERZELE : 128
OPBRAKEL : 135
OPDORP : 139
OPHASSELT : 139
OPWIJK : 142
ORROIR : 142
OTEGEM : 143
OTTERGEM : 143
OUDEGEM : 144
OUDENAARDE : 144
OUD.-PAMELE : 145
OUDENAKEN : 145
OUTER : 145
OUTER-RUYSBROUCK : 151
OUTRYVE : 151
OUWEGEM : 151
OVERBOELARE : 154
OVERMERE : 157
PAMEL : 157
PAPEGEM : 157
PARIKE : 158
PEPINGEN : 159
PETIT-RECHAIN : 159
PIPAIX : 159
POLLARE : 160
POTTES : 162
REBAIX : 162
RESSEGEM : 162
ROBORST : 164
RODE : 166
ROESELARE : 167
RONSE : 167
ROZEBEKE : 170
ROZENAKEN : 171
RUIEN : 173
SCHELDERODE : 175
SCHELDEWINDEKE : 179
SCHELLEBELLE : 184
SCHENDELBEKE : 184
SCHORISSE : 189, *205*
SCHULTEN : 199
SEMMERZAKE : 199
SERSKAMP : 202
SERSKAMP-ERTBRUGGE : 204
SINT-ANTELINKS : 240
ZWALMVALLEI : 109

Geacht Medelid,

Ten gevolge van de drukte in de drukkerij ontvangt U het laatste nummer van de tweeentwintigste jaargang wat laattijdig. Voor volgende jaargang liggen reeds verschillende lezenswaardige bijdragen klaar die U, vanaf maart, in een eerste nummer en verder regelmatig zullen worden aangeboden.

De Heemkundige Vereniging «Het Land van Aalst» durft dan ook rekenen op uw blijvende steun en tevens beroep doen op uw bereidwilligheid nieuwe leden te werven. U bewijst de Vereniging een grote dienst, waarbij alle leden belang hebben.

Gelief **onverwijld** uw bijdrage te storten op de postrekening van «Het Land van Aalst», nr. 5869.11, bij voorkeur als erelid (500 fr. of steunend lid (200 fr.), of minstens als gewoon lid (150 fr.). U kunt ons werk en moeite besparen door die storting niet uit te stellen. Hiervoor danken wij U!

De Redaktie.

HET LAND VAN AALST

TWEEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

Voorzitter : F. Courteaux, Acaciastraat 7, 9300 Aalst - Tel. (053) 280.96

Beheerder : G. van Bockstaele, H. Hartplein 8, 9620 Zottegem Tel. (09) 70.19.04

Redaktiesekretaris :
E.H. J. de Brouwer, pastorie, 9340 St.-Gillis-Denderm. - Tel. (052) 248.27

Recensiedienst :
E.H. V. Gaublomme, pastoor, 9803 Gottem - Tel. (051) 630.80

Ruildienst :
M. Cornelis, Dwarsstraat 50, 9470 Denderleeuw - Tel. (053) 667.02

Bestuursleden : B. Boel - L. De Rijck - J. Pieters - A. van Lul

Prijs voor het jaarabonnement :
Voor leden 150 fr. voor steunende leden 250 fr. en voor ereleden 500 fr., te storten op postrekening nr. 5869.11 «Het Land van Aalst», Zottegem.

Gewoon los nummer (30 fr.) te bestellen bij de heer Marcel Cornelis, Denderleeuw, en VOORAF te storten op de voornoemde postrekening.

INHOUD VAN Nr. 6 — 1970

F. DE SMAELE — Met Omer Wattez op tocht door Schorisse 205
J.d.B. — Een burgemeester hielp hongerige volksgenoten 217
E. DE RIDDER — Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon. — 'n Moeizame strijd bekroond : de H. Geestkapel 218
F. COURTEAUX — Hebt U «Man in Metropolis» gezien op de beedbuis ? 219
V. GAUBLOMME — Onze bibliografie 222
J.d.B. — Ambtsmisbruik te Gavere 239
— Tolrechten moeten betaald worden 240
— Opstand tegen de politie 240
Inhoudstafel 1970 241
Analitische tafel 242
Register van de plaatsnamen 243
Mededelingen van de redaktie 244

Drukkerij : «Het Reklaamblad», Nieuwstraat 29, Lede - tel. (053) 237.87 - 701.71